

**ZAKON ZA UREJANJE POLOŽAJA ŠTUDENTOV
(ZUPŠ)**

Maj 2017

Predlog zakona za urejanje položaja študentov (ZUPŠ)

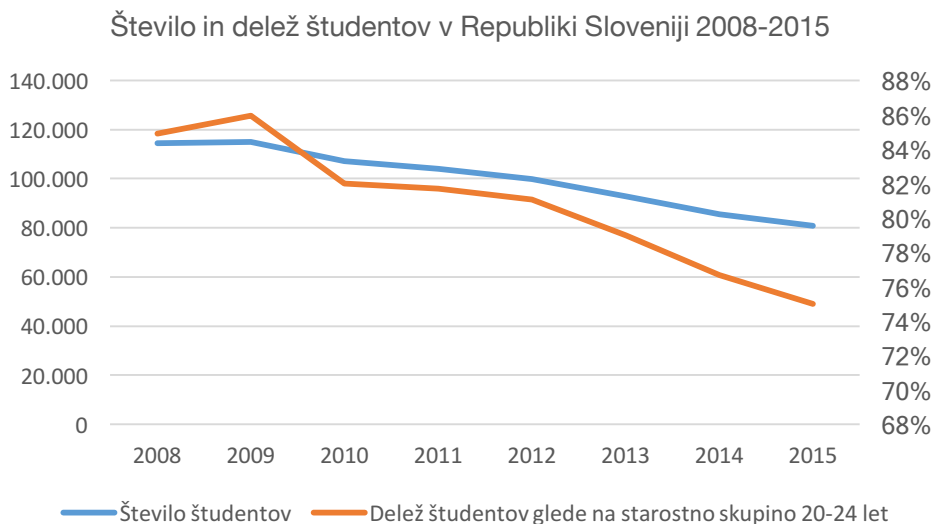
1. Uvod

Visokošolsko izobraževanje ima, kot druge ravni izobraževanja, v Sloveniji izjemen pomen. Ob pomanjkanju drugega obsežnega osnovnega kapitala za doseganje dodane vrednosti v gospodarstvu (primarni naravni viri ali finančni kapital), ostaja človeški kapital ključen za razvoj Slovenije. Pridobljena izobrazba pa se pogosto uporablja kot kazalnik razvitosti pridobljenega znanja in veščin, ki jih je mogoče na trgu dela uporabiti za ustvarjanje dodane vrednosti. Strategija razvoja Slovenije je tako v svoji viziji zapisala: "Slovenija je konkurenčna družba znanja in inoviranja (...), zato je znanje in zaposlovanje ena od štirih prioriteta zastavljene Strategije razvoja Slovenije."

Morda še pomembnejša funkcija izobraževanja pa je zapisana v 4. točki omenjene strategije: to je vključujoča družba. Izobraževanje, še posebej pa terciarno izobraževanje, krepi kritičnost, vključenost in vključevalnost, strpnost in sodelovanje državljanov v družbi. Uvod Resolucije o Nacionalnem programu visokega šolstva (2011 – 2020) najbolje povzame obe funkciji visokošolskega izobraževanja:

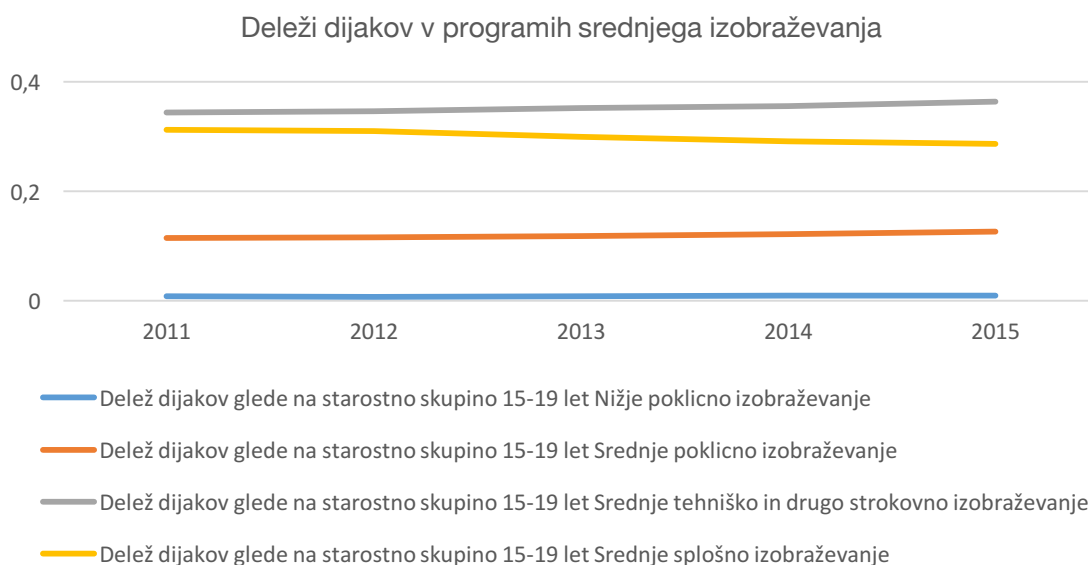
Znanje je javno dobro, visoko šolstvo je javna odgovornost. Temeljni vlogi visokošolskega izobraževanja v družbi sta predvsem krepitev in opolnomočenje državljanov za osebni razvoj, poklicno kariero in aktivno državljanstvo ter za duhovni, socialni, umetniški in kulturni ter ekonomski razvoj skupnosti. Zato visoko šolstvo in z njim povezano znanstveno raziskovanje postavljamo v jedro razvojnih ambicij Republike Slovenije. Visokošolsko izobraževanje je za Republiko Slovenijo prednostno, še posebej v sedanjem zahtevnem obdobju svetovne gospodarske krize.

Z zaskrbljenostjo pa ugotavljamo, da se je položaj študentov v slovenskem prostoru ob izhodu iz svetovne gospodarske krize poslabšal in ne kaže, da bi bilo visokošolsko izobraževanje za Republiko Slovenijo prednostno. Navkljub zavedanju o pomenu visoke izobrazbe ("gospodarska rast ... bo temeljila na znanju in ustvarjanju višje dodane vrednosti" (Strategija razvoja Slovenije, 4)), država s svojimi ukrepi mlade spodbuja k izobraževanju za poklic in ne za izobraževanje na visokošolskih ali univerzitetnih programih. Ukrepi, kot so podeljevanje deficitarnih štipendij (ki jih lahko prejmejo le dijaki na poklicnih ali strokovnih programih, ne pa tudi študenti), uvajanje vajeništva, prekomerno poudarjanje problematike brezposelnosti diplomantov (ki še vedno lažje in hitreje dobijo zaposlitev od mladih z doseženo samo osnovno ali srednješolsko izobrazbo), se kaže v močnem upadu vpisa v visokošolsko izobraževanje.

Slika 1: Število študentov v Sloveniji in delež študentov glede na število mladih med 20 in 24 let starosti. Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

Prekomerna promocija poklicnega izobraževanja se kaže tudi v vpisu in izobraževanju v srednješolskem izobraževanju. Zadnjih pet let se močno zmanjšuje vpis v splošno izobraževanje, ki omogoča najlažji prehod na univerzitetne študijske programe. Ugotovimo lahko, da se celotno breme manjših generacij na srednjih šolah prevali na splošno izobraževanje, saj imajo ostali programi nominalno stabilen vpis.

Slika 2: Deleži dijakov v programih srednjega izobraževanja. Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

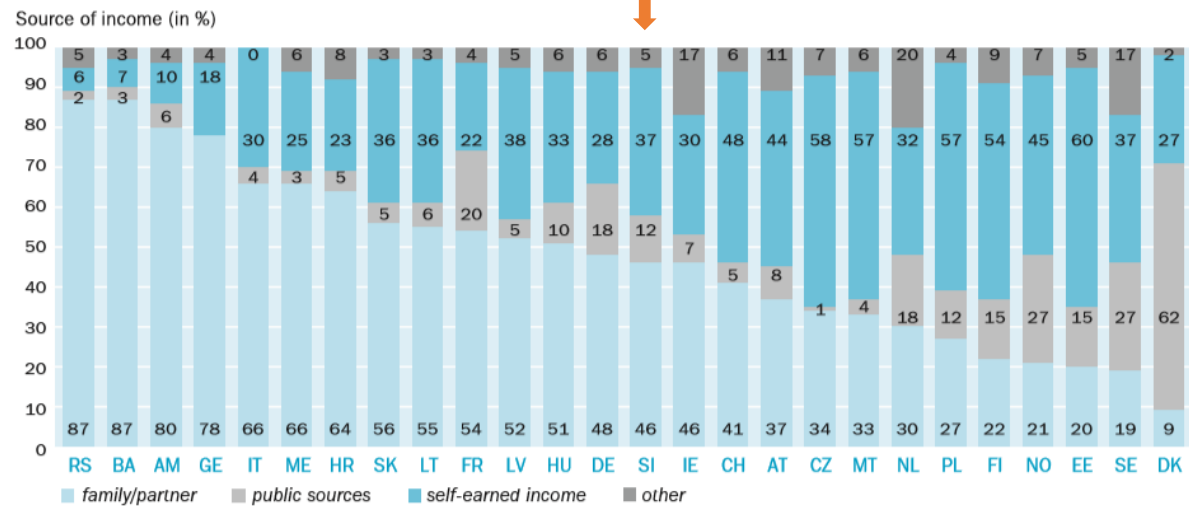
“Zahtevnega obdobja svetovne gospodarske krize” je konec, čemur pričajo tudi ukrepi, ki sproščajo omejitve pri transferjih gospodinjstvom in posameznikom v zadnjih letih. Očitno pa je, da študenti niso deležni spodbud za študij, s katerim bi postali bodoči nosilci znanja in razvoja slovenske družbe, nosilci inovacij na delovnem mestu in strpni ter odgovorni državljani. Takšno delovanje države je nesistemsko in nestratesko ter škodljivo za razvoj

slovenske družbe kot take.

(Ne)Politika države pri spodbujanju mladih za izobraževanje na terciarni ravni se kaže tudi pri zagotavljanju sredstev za izobraževanje. Po podatkih raziskave EVROŠTUDENT V¹, le 12% prihodkov študentov predstavljajo javni viri, medtem ko družina za študij prispeva 46% sredstev, sami pa si prislužijo 37% potrebnih sredstev za študij. Ob teh podatkih je jasno, da si Republika Slovenija s svojimi politikami ne prizadeva dovolj za izboljšanje socialnega položaja šolajočih in posledično za dvig izobrazbene ravni prebivalstva.

Composition of students' income – students not living with parents

Total monthly income including transfers in kind

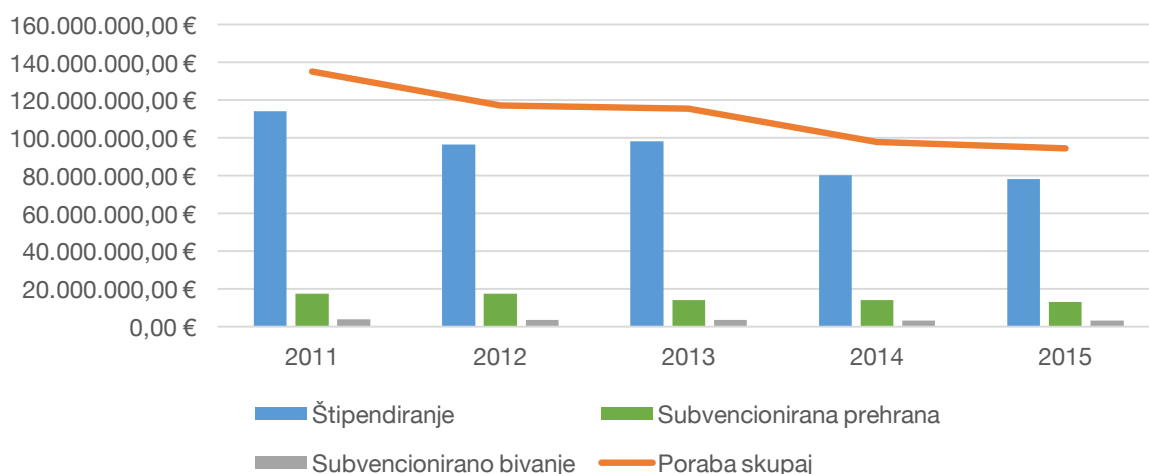
Slika 3: Deleži virov prihodkov študentov, ki ne bivajo doma. Vir: Social and Economic Conditions of Student life in Europe. Synopsis of indicators.

To se kaže tudi ob nesproščanju ukrepov, uveljavljenih v okviru Zakona za uravnoteženje javnih financ (2012) in drugi zakonodaji, ki nerazumno povečuje stroške življenja študenta (Zakon o visokem šolstvu, Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, Zakonu o subvencionirani študentski prehrani, idr.).

Ker študenti pri oceni prihodkov ne upoštevajo subvencij s strani države je v spodnjem grafu (Slika 4) prikazana poraba sredstev državnega proračuna za štipendije (ki vključujejo tudi štipendije za dijake), subvencionirano prehrano za študente ter subvencionirano bivanje študentov. Trend je očiten.

¹ Hauschildt, K. et.al (2015): *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Synopsis of Indicators. EUROSTUDENT V 2012-2015*. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag.

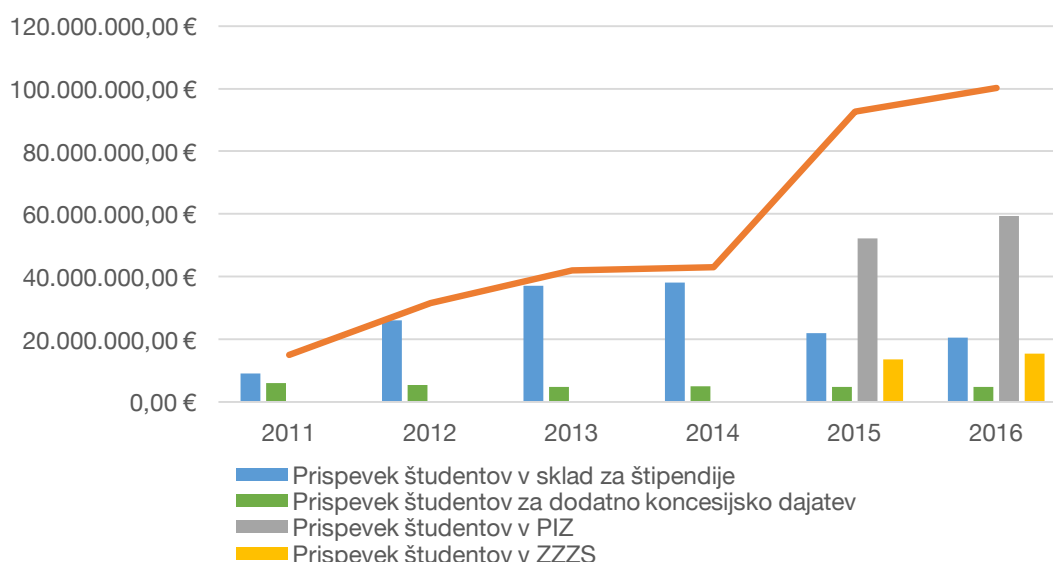
Poraba sredstev za štipendije in subvencionirano prehrano ter bivanje

Slika 4: Poraba sredstev za štipendije ter subvencionirano prehrano in bivanje iz državnega proračuna 2011-2015. Vir: Zaključni računi Proračuna Republike Slovenije za leta 2011-2015.

V tem času pa je bilo uvedenih več sprememb, ki so ena za drugo povečale obremenitev začasnega in občasnega dela ter velik delež sredstev preusmerile v javne finance. V grafu (Slika 5) je prikazan prihodek na različne naslove v državnem proračunu in javne sklade. Hkrati se je zaradi prispevka zavarovanca za pokojninsko in invalidsko zavarovanje neto zaslužek dijakov in študentov znižal za 15,5%.

Prispevki v javne finance z naslova študentskega dela

Slika 5: Prispevki dijakov in študentov v javne finance z naslova študentskega dela. Vir: preračuni ŠOS.

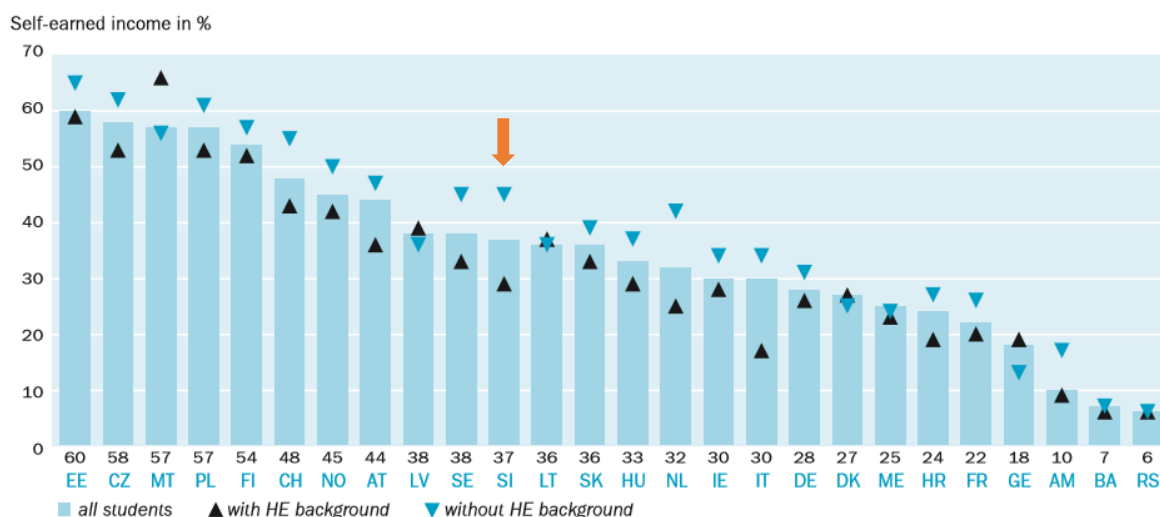
Zaradi vse manjših javnih sredstev, namenjenih študentom ter vse večjo obremenitvijo

začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, s katerim si pri izboljšanju socialnega položaja pomagajo dijaki in študenti, vse večjo vlogo pri pomoči mladih v izobraževanju zopet prevzemajo družine, kar je razvidno iz samoocen študentov v raziskavi EVROŠTUDENT V.

Vendar pa je proces podpiranja študentov s strani družine pogosto tudi obraten. Pilotna raziskava dr. Darje Zaviršek, predstojnice Katedre za preučevanje družbene pravičnosti na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani je pokazala, da 13 odstotkov vprašanih študentov posoja denar staršem, da ti preživijo mesec, več kot tretjina anketiranih pa se ne more osamosvojiti, čeprav si to želi.² V ta namen študenti delajo več, kar se lahko pozna tudi pri opravljanju študijskih obveznostih, še posebej pa so temu izpostavljeni študenti, katerih starši nimajo visokošolske izobrazbe. Po podatkih raziskave EVROŠTUDENT V v Sloveniji med študenti, ki ne živijo s starši, dela okoli 45% otrok staršev, ki nimajo visokošolske izobrazbe in le okoli 30% otrok staršev z visokošolsko izobrazbo.

Importance of gainful employment by educational background – students not living with parents

Self-earned income as share of total monthly income including transfers in kind

Slika 6: Delež lastnega zaslужka v celotnih prihodkih študentov, ki ne bivajo doma. Vir: Social and Economic Conditions of Student life in Europe. Synopsis of indicators.

Tako se krog sklene; premalo socialnih spodbud za izobraževanje na terciarni ravni pomeni, da so otroci manj izobraženih staršev vnaprej v deprivilegiranim položaju, saj so bolj obvezani

»Pred krizo ni bilo finančne oblike pomoči staršem, zdaj pa je – večkrat z bratom staršem posodiva/podariva denar.«

»Ko gremo v trgovino, kupujemo najcenejše izdelke, ne gledamo na kakovost. Privoščimo si manj 'luksuznih' dobrin. Oblačila kupujemo samo, ko so znižana. Kupimo nujne stvari in poskušamo prihraniti denar. Oba starša sta brez službe, kar vpliva na to, da je več stresa v družini in preprirov, živimo iz privarčevanega denarja.«

»Oče in mati mi (ko le lahko) prispevata nekaj denarja za bivanje v Ljubljani. Včasih imam zaradi tega slabo vest, saj se zavedam, da zaradi tega težje shajata.«

»Očetu grozi brezposelnost. Z bratom študirava, vendar se bojiva, kako bo naprej, ali bova lahko dokončala študij ali ne. Vseskozi se odpira vprašanje strahov, bojimo se, kaj bo.«

»Očeta so skoraj odpustili. Čutili je bilo, kako smo po tihem vsi zelo nervozni. Osebno me je skrbelo, kaj bi to pomenilo za moj študij, saj sem se zavedala, da samo z maminim dohodkom ne bi shajali.«

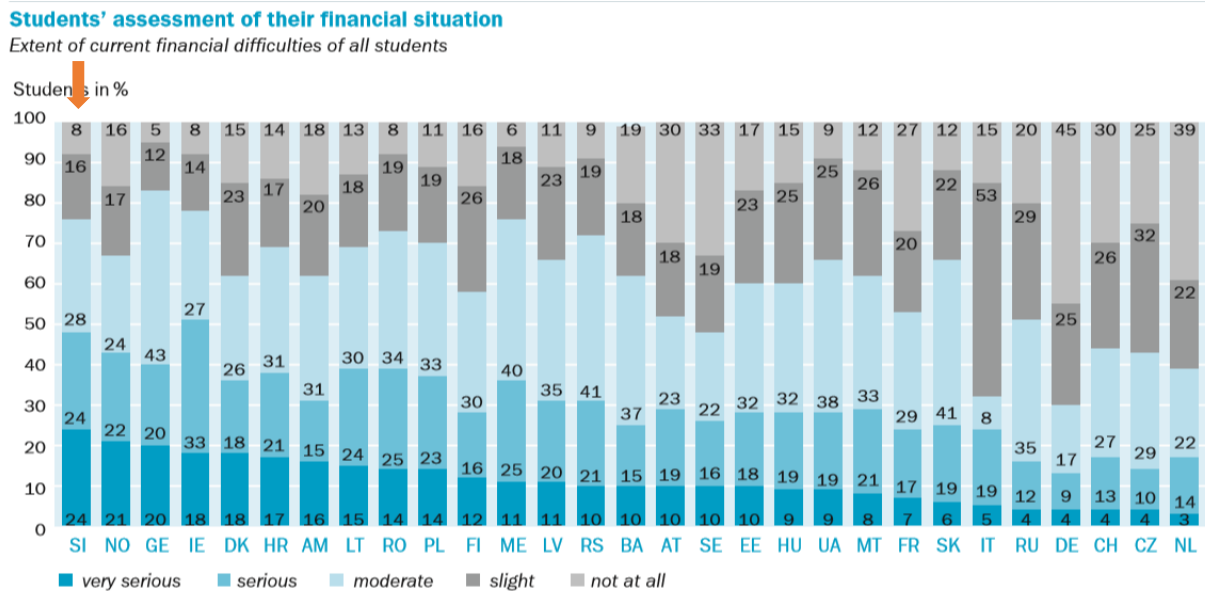
»Zaradi negotovosti in prejemanja denarne pomoči, od katere sta odvisna sestra in brat, opažam, da sta vedno bolj depresivna, vdana v usodo in pesimistična glede tega, da bi lahko našla zaposlitev.«

Več izjav študentov in študentk je na voljo v članku dr. Darje Zaviršek, dostopnem na:

<http://www.mladina.si/164380/ljubece-druzine-v-casu-krize>.

v obštudijskem času opravljati še plačano delo.

Najbolj poveden prikaz zgoraj opisanega stanja je spodnji graf (Slika 7). Izmed vseh držav, vključenih v raziskavo EVROŠTUDENT V, študentje v Sloveniji najbolj občutijo finančno stisko pri sebi in doma. Skoraj polovica anketiranih študentov tako pravi, da so njihove finančne težave resne ali zelo resne, še nadaljnja četrtina pa da so finančne težave zmerne.

Slika 7: Ocena študentov o trenutnem finančni stanju. Vir: Social and Economic Conditions of Student life in Europe. Synopsis of indicators.

Socialni položaj mladih, predvsem študentov, pa je očitno prezrt s strani Vlade RS in Državnega zbora RS.

Trenutno je gospodarsko stanje v Sloveniji precej spodbudno. Po podatkih vladnega Urada za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) ob koncu leta 2016 nadalje se je gospodarsko stanje izboljšalo, rast BDP naj bi preseгла 2,5%. Rast bruto domačega proizvoda se bo letos okrepila na 3,6 %, predvideva Pomladanska napoved gospodarskih gibanj. Ob nadaljnji krepitvi gospodarske rasti letos ponovno pričakujemo več kot 2% rast zaposlenosti, število brezposelnih se bo v povprečju leta znižalo na 90.000. Nadaljevanje ugodnih gibanj nakazujejo tudi kazalniki pričakovanega zaposlovanja, ki so v vseh dejavnostih zasebnega sektorja na najvišjih ravneh po začetku krize. Posledično Vlada RS sprošča številne (predkrizne) varčevalne ukrepe in hkrati viša proračunske odhodke, med drugim na področju plač v javnem sektorju, dodatnim dvigom plač v zdravstvu, povišanjem najnižje pokojnine, ponovno uvedbo 2. januarja kot dela prostega dne, razširitvijo kroga prejemnikov brezplačnega kosila v šolah, itd. Sprejeta je bila tudi mini davčna reforma, posledično bodo pri dohodnini razbremenjeni tisti z nadpovprečnimi prihodki. Spreminja s število dni očetovskega dopusta in način njegove izrabe. Z 2017 so pričele veljati spremembe omejitve zaznamb na nepremičninah pri pridobivanju varstvenega dodatka in denarne socialne pomoči itd.

Gre za sproščanje varčevalnih ukrepov, katerim ne nasprotujemo in menimo, da so na mestu; upokojnenci si zaslužijo dostojnih pokojnin, otroci zagotavljenih kosil itd. Vendar opozarjamo, da pridobivajo vse družbene skupine, tudi tiste z največ dohodki, npr. zdravniki, pri tem pa se ignorira mlade. Menimo, da mora biti delitev družbenega bogastva pravična in solidarna, ne glede na družbeno moč tistih, ki si za pravičnejšo delitev prizadevajo.

1.1. Področje dohodnine

Trenutno veljavni Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 9/12 – odl. US, 24/12, 30/12, 40/12 – ZUJF, 75/12, 94/12, 52/13 – odl. US, 96/13, 29/14 – odl. US, 50/14, 23/15, 55/15 in 63/16) v tretjem odstavku 113. člena določa, da se rezidentu, ki se izobražuje in ima status dijaka ali študenta, do dopolnjenega 26. leta starosti prizna zmanjšanje davčne osnove od dohodka za opravljeno začasno ali občasno delo na podlagi napotnice pooblaščenice organizacije ali Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom, v skladu s predpisi s področja zaposlovanja, v znesku, ki je enak 75 % zneska splošne olajšave iz 111. člena Zakona o dohodnini. Navedena olajšava se prizna tudi osebi, ki izpolnjuje pogoje iz prejšnjega stavka in je starejša od 26 let, če se vpiše na študij do 26. leta starosti, in sicer za dodiplomski študij za dobo največ šest let od dneva vpisa in za podiplomski študij za največ štiri leta od dneva vpisa.

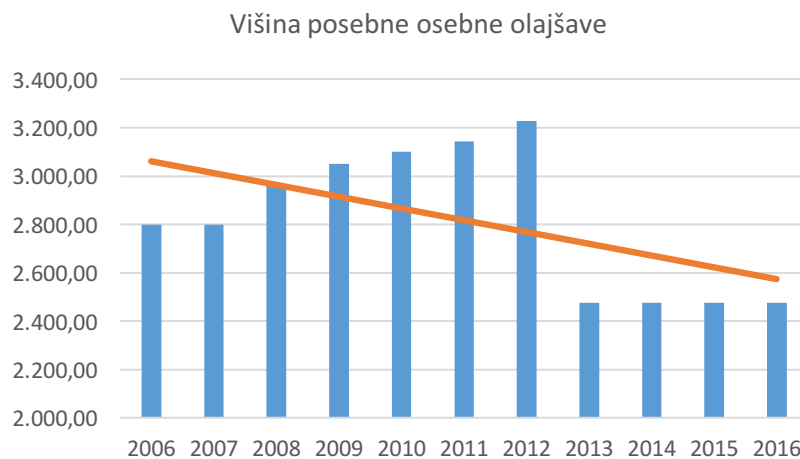
Ureditev, s katero se je posebna osebna olajšava (t.i. študentska olajšava) znižala iz višine splošne olajšave na 75% splošne olajšave, je posledica Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o dohodnini (ZDoh-2L), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 29. novembra 2012 (25. člen). Takrat se je obrazložitev sprememb nanašala na neenako ureditev pogodbenih oblik dela, torej naj bi sprememba posegla v institut študentskega dela oziroma v sistemsko ureditve trga dela. Znižanje posebne osebne olajšave od dohodkov od študentskega dela naj bi bil tako ukrep “v smeri zmanjševanja razlik v davčni obravnavi dohodkov iz pogodbenega dela po ZDoh-2, kar pomeni, da se zmanjšuje ugodnejši davčni položaj izvajalcev tega dela, torej dijakov in študentov, hkrati pa se s tem povečuje skupna obremenitev na neto dohodke od študentskega dela.” Pri tem ni nepomembno, da se je od leta 2012 študentsko delo reformiralo in poenotilo z drugimi pogodbenimi oblikami dela po načelu “vsako delo šteje”. Tako je začasno in občasno delo dijakov in študentov vključeno v pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje ter zavarovanje za poškodbe pri delu in poklicne bolezni. Od te vrste dela pa se prav tako plačujeta koncesijska in dodatna koncesijska dajatev. Določena je tudi minimalna bruto urna postavka za začasno in občasno delo dijakov in študentov, ki od 1. 9. 2016 znaša 4,53 eura. Dejanska obremenitev dela znaša 58,3%, kar je na ravni pogodbe o zaposlitvi!

Posledično dijaki in študenti letno v pokojninsko blagajno vplačajo več kot 59.800.000,00 eurov in v zdravstveno blagajno več kot 16.000.000,00 eurov. Torej študentsko delo ni več (niti približno) v ugodnejšem davčnem položaju, hkrati so študenti tudi dodatno davčno obremenjeni s prispevki.

Drugi razlog za sprejem ZDoh-2L je bil varčevalne narave, saj je država v času gospodarske krize ocenila, da bo finančni učinek znižanja posebne osebne olajšave od dohodkov od študentskega dela v povečanju prihodkov državnega proračuna za okoli 11.000.000,00 eurov. Vendar so se od leta 2012 do danes gospodarske razmere precej spremenile, varčevanje se

na številnih področjih in družbenih skupinah sprošča, zato je čas, da se sprostijo tudi pri dijakih in študentih, predvsem tistih, ki so v nezavidljivem socialnem položaju in morajo ob študiju opravljati začasno in občasno delo, da lahko študirajo.

Pri populaciji dijakov in študentov večinoma ne gre za samostojne davčne zavezance, temveč za osebe, ki se v skladu z ZDoh-2 štejejo za vzdrževane družinske člane, saj praviloma starši zanje uveljavljajo olajšavo za vzdrževane družinske člane. Glede na to, da se splošna olajšava, ki se priznava samostojnim davčnim zavezancem, prizna vsakemu rezidentu pod pogojem, da drug rezident zanj ne uveljavlja posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana, se večini zavezancev, ki imajo dohodke iz študentskega dela, priznava le posebna osebna olajšava od dohodkov od študentskega dela. Ta se sicer priznava samo za dohodke, pridobljene z začasnim in občasnim delom. Ključno za socialni položaj pa je torej dejstvo, da se je višina posebne osebne olajšave zmanjšala, kar prikazuje spodnji graf (Slika 8).

Slika 8: Gibanje višine posebne osebne olajšave po letih, 2006 – 2016, v eurih. Preračun ŠOS.

Po podatkih ZPIZ za leto 2015 je študentsko delo opravljalo 97.158 dijakov in študentov, ki so iz naslova opravljanja študentskega dela skupaj pridobili 21.121 let oziroma 254.603 mesecev zavarovalne dobe. Povprečna oseba je v okviru študentskega dela v letu 2015 v pridobila skoraj 3 mesece zavarovalne dobe. Po 1 mesec pokojninske dobe, torej zaslužek med 840,20 in 1680,40 euri, je pridobilo 35.684 oseb. Vsaj 2 meseca, torej zaslužek med 1680,40 in 2520,60 euri, je pridobilo 18.985 oseb. Vsaj 3 mesece, torej zaslužek nad 2520,60 euri pa je pridobilo 42.447 dijakov in študentov. Po tem lahko sklepamo, da je višino trenutne posebne osebne olajšave preseglo več kot 43.000 mladih.

Težava je tudi v tem, da pomeni višina posebne osebne olajšave (2477,03 eura) na mesečni ravni 206,40 eura, kar skupaj s povprečno državno štipendijo v letu 2015/2016 v višini 129,23 eura in Zoisovo štipendijo v višini 149,05 eura (podatki MDDSZ) ne dosega povprečnih mesečnih življenjskih stroškov, ki se po raziskavi EVROŠTUDENT V ocenjujejo na 500 euri. Povprečen študent s povprečnim zaslužkom in povprečno državno štipendijo torej ne more pokriti povprečnih mesečnih življenjskih stroškov, hkrati pa mora plačati dohodnino.

Pomembno je torej poudariti, da je študentsko delo pomemben socialni korektiv. Socialni transferji države in pomoč staršev mnogim mladim, ki se izobražujejo ne omogoča drugačne možnosti zaslužka kot preko študentskega dela. Omogočanje izobraževanja čim večjem delu mladih pa je tista politika, ki žene in omogoča razvoj države. Predstavlja tudi pomemben institut s socialno in močno razvojno komponento, zaradi česar ga ne smemo dodatno obremenjevati. Učinkovito povezuje izobraževanje s trgom dela. Študentsko delo je namreč zelo učinkovit način povezovanja izobraževalnega procesa, ki ob pomanjkanju obveznosti praktičnega dela na študijskih programih, povezuje univerzitetni prostor in trg dela. Preko študentskega dela lahko mladi med procesom izobraževanja pridobijo mnoge kompetence, ki jim pri vstopu na trg dela lahko pripomorejo k pridobitvi ustreznega delovnega mesta.

Ne nazadnje pa je potrebno upoštevati, da so Predsednik Vlade RS dr. Miro Cerar, ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti dr. Anja Kopač Mrak in predsednik Študentske organizacije Žiga Schmidt podpisali skupni dogovor. V dogovoru je zapisano, da študentsko delo ni zgolj še ena izmed oblik dela, temveč obstaja predvsem kot pomemben socialni korektiv za študente, ki si brez študentskega dela študija sploh ne bi mogli privoščiti. "Zavedajoč se potencialno škodljivih posledic in širše dimenzije problematike študentov, opisanih v dogovoru, se Vlada RS, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in Študentska organizacija Slovenije zavezujejo" k sprejemu več ukrepov, med katerimi je tudi "prizadevanje za spremembo obstoječe ureditve dohodninske obdavčitve začasnega in občasnega dela dijakov in študentov v sklopu sprememb Zakona o dohodnini".

1.2. Področje zdravstvenega zavarovanja

Trenutno imamo v Sloveniji 83.700 študentov višješolskega in visokošolskega izobraževanja, kar ni zanemarljiv delež zavarovancev. Prav tako so študenti ena izmed bolj ranljivih družbenih skupin, med študijem, pa tudi ob prehodu na trg dela. Študenti so po večini zdravstveno zavarovani kot vzdrževani družinski člani zavarovane osebe, po 26. letu (ali v primeru zaposlitve) pa kot samoplačniki. Velika večina študentov si izboljšuje svoj socialni položaj (ali zagotavlja možnost študija) z opravljanjem začasnega in občasnega dela dijakov in študentov. Z noveliranjem ZUJF-C ti študenti z opravljanjem dela plačujejo tudi prispevek za zdravstveno zavarovanje (skladno s 55.a členom ZZVZZ - 6,36 %), iz tega naslova pa je v zdravstveno blagajno vplačanih približno 16.000.000,00 eurov letno.

Prvi odstavek 22. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS št.: 72/06 – UPB, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 111/13 – ZMEPIZ-1, 95/14 – ZUJF-C in 47/15 – ZZSDT) določa:

Otrok, ki ni sam zavarovanec, je zdravstveno zavarovan kot družinski član do dopolnjenega 15. leta starosti oziroma do dopolnjenega 18. leta starosti, po tej starosti pa, če se šola, in sicer do konca šolanja, vendar največ do dopolnjenega 26. leta starosti.

22. člen ZZVZZ, kot ga poznamo danes, velja od 24. 8. 2008. Z njim so študenti, ki so dopolnili starost 26 let in študenti, ki bodo to starost dopolnili, izgubili pravico do obveznega zdravstvenega zavarovanja (gre za osebe po 20. členu ZZVZZ, in sicer ožji družinski člani –

otroci) in to ne glede na dejstvo, da status študenta niso izgubili oz. ni prišlo do nikakršne pravne situacije, ki jo določa 70. člen Zakon o Visokem šolstvu (ZVis), npr. v delu izgube študentskega statusa.

Opredelilni element za izgubo obveznega zdravstvenega zavarovanja je torej starost študenta 26 let ali več. Z dopolnitvijo starosti 26 let mora študent skleniti obvezno zdravstveno zavarovanje, ker ni več ožji družinski član po 20. členu ZZVZZ. Takrat postane sam zavezanec za vložitev prijave v zavarovanje in zavezanec za plačilo prispevkov. Z dopolnjenim 26. letom starosti so študenti izenačeni z zavarovanci po 15. členu ZZVZZ in to ne glede na dejstvo, da so še vedno vključeni v izobraževalni proces in ne ustvarjajo prihodkov. S tem pa tudi nimajo več zagotovljenega plačila zdravstvenih storitev v celoti in morajo razliko do polne vrednosti plačati iz lastnih sredstev, lahko pa se za doplačilo zavarujejo s prostovoljnim (dopolnilnim) zdravstvenim zavarovanjem.

Starostna meja iz 22. člena je povsem arbitrarna, zaradi tega pa tudi diskriminatorna, vsaj glede sledečih točk:

1. Diskriminacija glede na visokošolski program

Visokošolski programi na različnih visokošolskih zavodih ne trajajo enako dolgo. Nekateri programi so tudi po izvedeni t.i. "bolonjski reformi" ostali petletni ali celo daljši. Gre za t.i. regulirane poklice, npr. arhitektura, veterina, medicina, dentalna medicina. S pripadajočim dodatnim letom lahko študent v okviru svojih pravic redno in brezplačno študira 7 let.

V primeru, da se študent v starosti 19 let vpiše na študij medicine in je rojen v začetku leta, bo torej moral plačati zdravstveno zavarovanje, kljub temu, da ni niti ponavljal, niti prekinil študija in ob dejstvu, da je svoje obveznosti opravljal redno. MZ je prezrlo študente teh študijskih programov in jih tako postavilo v neenakopraven položaj s tistimi študenti, ki so se odločili za enega od drugih visokošolskih programov.

2. Diskriminacija glede na osebne okoliščine

Posameznik lahko prekine študij zaradi osebnih okoliščin, na katere nima vpliva. Razlogi so lahko precej različni – od kronične bolezni ali poškodbe, težkih socialnih razmer, družinskih razmer, materinstva/očetovstva itd. Študij lahko ponavlja ali zamrzne – te pravice ima zakonsko zagotovljene. Pravico ima tudi enkrat zamenjati študijski program, v kolikor opusti sedanji študij iz subjektivnih ali objektivnih razlogov. Taki študentje so zaradi osebnih okoliščin diskriminirani in postavljeni v neenakopraven položaj s tistimi, ki so sicer imeli (optimalne) pogoje za študij, so zdravi, materialno in bivanjsko preskrbljeni. MZ ni predvidelo zgoraj naštetih okoliščin, ki jih sicer nekateri drugi zakoni jasno navajajo in upoštevajo.

3. Diskriminacija glede na starost ob začetku študija

Študent lahko prične svoj študij leto ali dve kasneje kot njegovi vrstniki. Okoliščine so lahko ponovno različne in nepredvidljive – od bolezni in poškodb, socialno-materialnih razmer, pa do neuspešnega kandidiranja na želeni visokošolski program, izpolnjevanja pogojev zaposlitve (po vsaki stopnji) ob prejemanju kadrovskih štipendij itd. Krivična je izjava, da bi moral tak študent »tako ali tako že končati do 26. leta« svoj študij, kot se je v preteklosti, v

procesu sprejema ZZVZZ, zagovarjalo MZ. Ne nazadnje, visokošolska zakonodaja ne razlikuje med študenti različnih starosti, vsakdo pa ima, skladno z načeli vseživljenjskega učenja, enkrat v življenju pravico do brezplačnega študija.

Pravice na področju zdravstva se sicer po Ustavi RS določajo z zakonom, vendar morajo biti hkrati skladne z ustavo; na način, da so te pravice pod enakimi pogoji glede na isti pravni položaj, dostopne na enak način. Tega v konkretnem primeru ni moč zaslediti. Zaradi izpostavljene določbe je lahko ogrožena socialna varnost posameznika, postavlja ga v socialno stisko, zamajana pa je tudi solidarnost sistema zdravstvenega varstva. Ni jasno, zakaj naj bi se študent, ki je dopolnil 26 let, v pravicah ločil od drugih študentov, ki še niso dopolnili 26 let, saj to ni relevantna okoliščina z vidika socialne varnosti in splošnega socialnega položaja. Navedena ureditev študentom, ki so dopolnili 26 let starosti, napram študentom, ki so mlajši, bistveno omeji možnost za dostojno življenje in za svoboden razvoj osebnosti. Njihov socialni položaj se v tem delu bistveno poslabša s tem, ko se jim zvišajo življenjski stroški.

Sporen člen zakona je tudi ustavno sporen v delu, po katerem država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo. Gre za ustvarjanje enakih možnosti, ki zagotavljajo enak dostop do izobraževanja. Med te možnosti spada tudi finančna zmožnost posameznika, da študira, zaradi česar zagotavlja država vrsto socialnih transferjev, subvencij in ugodnosti. Te pravice, kot "druge pravice in ugodnosti študentov" opredeljuje tudi krovni zakon ZVis v 69. členu, ko določa da imajo študenti ne glede na to, ali se študij izvaja kot redni ali izredni, pravico do zdravstvenega varstva in drugih ugodnosti ter pravic (na primer prehrana, prevozi, štipendiranje). S tem ko ZZVZZ starostno segregira študente, ustvarja različne pogoje za študij, torej neenake možnosti, posledično pa neenak dostop do izobraževanja. S tem je zakon tudi v nasprotju z ZVis.

Zakonodajalec je s prvotnim ZZVZZ v prvem odstavku 22. člena določil, da je otrok zdravstveno zavarovan kot družinski član do dopolnjenega 15. leta starosti oziroma do dopolnjenega 18. leta starosti, če ni sam zavarovanec, po tej starosti pa, če se šola, in sicer do konca rednega šolanja. Določba je bila razumljiva in razumna, saj pogojno podaljšuje obdobje zavarovanja do konca šolanja, torej za čas, ko se zavarovanec v prvi vrsti izobražuje in se ni sposoben samostojno preživljati, torej tudi plačevati zdravstvenega zavarovanja. Študenti namreč niso delovno aktivno prebivalstvo. Zaradi statusa šolajočega oziroma študenta so v posebnem položaju, zaradi tega jim pomaga država (npr. kot plačnik zdravstvenega prispevka). V kolikor bi se otrok na primer zaposlil, bi se sicer moral zavarovati po drugi zavarovalni podlagi.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju - ZZVZZ-K (Uradni list RS, št. 76/08 z dne 25. 7. 2008) pa je prvi odstavek 22. člena dopolnil z "vendar največ do dopolnjenega 26. leta starosti", s čimer je povsem spremenil namen in smisel določila, zaradi česar je odstavek celo vsebinsko kontradiktoren. V obrazložitvi 11. člena novele pa so predlagatelji celo zapisali, da "je spremenjena prva alineja, ki omeji status študenta do dopolnjenega 26. leta starosti." Kar je nesmisel, saj status študenta ureja in omejuje ZVis.

Videti je, da zakonodajalec ni razumel in ne razume širše slike položaja študentov, niti področne zakonodaje. Nepremišljeno in pavšalno omejevanje pravic, pa povzroča konkretne in resnične težave.

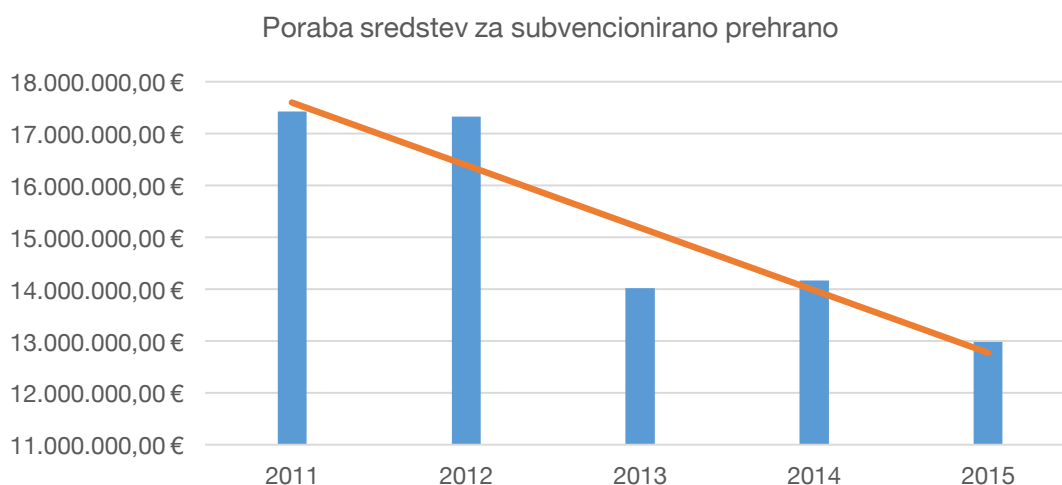
Študentov, starejših od 26 let, je v Sloveniji kar 15.655, mlajših od 26 let pa 65.143 (SURS za leto 2015). To pomeni, da si mora ena petina vseh študentov plačevati obvezno zdravstveno zavarovanje. Ker pa obvezno zdravstveno zavarovanja ne zagotavlja celostne oskrbe z zdravstvenimi storitvami, so si študentje primorani urediti še dopolnilno zdravstveno zavarovanje, kar predstavlja še dodatno finančno breme (skupaj približno 50 eurov mesečno oz. 600 eurov letno). Gre za širši družbeni problem, s katerim se študentje soočajo že vrsto let in s katerim so kršene najosnovnejše ustavno zajamčene pravice.

1.3. Področje subvencionirane študentske prehrane

Zakon o subvencioniranju študentske prehrane (Uradni list RS, št. 86/14 – uradno prečiščeno besedilo - ZSŠP) določa pravico študentov do subvencionirane študentske prehrane ter način in merila za subvencioniranje. Zakon med drugim določa, da so upravičenci do subvencionirane študentske prehrane vse osebe s statusom študenta, ki se izobražujejo v Republiki Sloveniji in niso zaposlene, ter študenti tujih univerz, ki ob pogoju recipročnosti v okviru mednarodnih izmenjalnih programov v Republiki Sloveniji opravljajo študijske obveznosti. Področje subvencionirane študentske prehrane podrobneje ureja tudi Pravilnik o subvencioniranju študentske prehrane (UL RS, št. 72/14).

Zakon za uravnoteženje javnih financ (Uradni list RS, št. 40/12) je v 87. členu posegel v ZSŠP in odvzel študentom pravico do subvencioniranega obroka od 15. julija do vključno 15. avgusta. Hkrati je uvedel, da se lahko subvencionirani obroki nudijo le od 8. uro do 20 ure.

Od sprejetja ZUJF leta 2012 do konca leta 2016 se je znižala realizacija koriščenih subvencij. V letu 2016 je indeks realizacije 71,52 %. To pomeni, da je bilo v primerjavi z letom 2011 (unovčenih subvencij za 17.406.197,69 eurov) unovčenih subvencij za 12.473.311,52 eurov. Vlada RS je tako pri subvencionirani prehrani na študentih z ZUJF do konca leta 2016 privarčevala približno 14.000.000,00 eurov.

Slika 9: Poraba sredstev za subvencionirano prehrano iz državnega proračuna 2011-2015.

Vir: Zaključni računi Proračuna Republike Slovenije za leta 2011-2015.

Ob omejitvi intervalov je varčevanje uvedlo tudi zamrznitev usklajevanja višine subvencije za študentsko prehrano. Skladno z Zakonom o subvencionirani študentski prehrani bi se morala subvencija usklajevati na način in v roku, ki ga določa zakon, ki ureja usklajevanje transferjev posameznikom in gospodinjstvom. Vendar je ZUJF leta 2012 v 153. členu to usklajevanje omejil do konca leta 2014. Po letu 2014 je varčevalne ukrepe na področju transferjev posameznikom in gospodinjstvom podaljšal Zakon o izvrševanju proračuna za leti 2014 in 2015. Njegovo veljavnost pa do konca 2018 ohranja Zakon o izvrševanju proračuna za leti 2017 in 2018. V 69. členu določa, da se transferji posameznikom in gospodinjstvom, ki se usklajujejo na podlagi Zakona o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji do 31. decembra 2018 ne usklajujejo, razen osnovnega zneska minimalnega dohodka iz prve alineje 5. člena ZUTPG.

Subvencija trenutno znaša 2,63 eura in se ni zvišala že od leta 2011. Če upoštevamo indeks cen življenjskih potrebščin, bi morala v letu 2017 znašati 2,78 eura. V omenjenem časovnem obdobju ocenjujemo, da je država privarčevala vsaj 3.100.000,00 eurov, letno pa bi sprostitev usklajevanja višine subvencije pomenila približno 700.000 eurov dodatnih proračunskih sredstev.

S predlagano spremembo se spreminja časovni interval unovčevanja subvencionirane študentske prehrane, tako, da se subvencionirani obroki namesto do 20. ure lahko zagotavljajo do 22. ure, črta se prepoved unovčevanja od 15. julija do vključno 15. avgusta in usklajuje višina subvencije.

Ključni cilj predloga je prenehanje varčevalnih ukrepov. Če upoštevamo vse tri varčevalne posege, pa je od uvedbe ZUJF država privarčevala 19 milijonov eurov! Drugi razlog je vsebinske narave. Študijski proces, predvsem zaradi bolonjske reforme, traja na dnevni ravni dlje časa, s tem pa študenti, zaradi obveznih predavanj in vaj, zapuščajo fakultete v poznih urah in jim brez odmora za malico in kosilo ni omogočeno koriščenje pravice do subvencionirane prehrane.

1.4. Področje štipendiranja

1.4.1. Spremembe ZUPJS

Dne 25. novembra 2003 je bila sprejeta Direktiva sveta EU 2003/109/ES, ki se nanaša na status državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas ter njihovih pravicah, kamor spada tudi pravica do izobraževanja in socialnih transferjev. Skladno z njenim 11. členom se morajo rezidenti za daljši čas glede izobraževanja in poklicnega usposabljanja obravnavati enako kot državljani, vključno s štipendijami za študij (skladno z nacionalno zakonodajo). Enako velja za socialno zavarovanje, socialno pomoč in socialno varstvo.

Direktivo upošteva tudi veljavni Zakon o štipendiranju (Uradni list RS, št. 56/13, 99/13 – ZUPJS-C in 8/16 – Zštip-1) in jo v 1. členu tudi navaja. V 12. členu tako opredeljuje splošni pogoj za pridobitev štipendije, s katerim se štipendija lahko podeli:

- državljanom Republike Slovenije s prebivališčem v Republiki Sloveniji,

- državljanom Republike Slovenije s prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki so pripadniki avtohtone italijanske ali madžarske narodne skupnosti,
- državljanom držav članic Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU), če izkažejo vsaj petletno neprekinjeno prebivanje v Republiki Sloveniji neposredno pred rokom za prijavo na javni razpis, po katerem uveljavljajo štipendijo,
- delavcem migrantom, ki so državljani države članice EU, če so zaposleni ali samozaposleni v Republiki Sloveniji, in njihovim vzdrževanim družinskim članom,
- obmejnim delavcem, ki so državljani države članice EU in prebivajo v drugi državi članici EU, če so zaposleni ali samozaposleni v Republiki Sloveniji, in njihovim vzdrževanim družinskim članom,
- državljanom tretjih držav, ki so pridobili status rezidenta za daljši čas.

Ta 12. člen velja za vse štipendije, ki jih ureja Zštip-1: državne štipendije, Zoisove štipendije, štipendije za deficitarne poklice, štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu, štipendije Ad future in kadrovske štipendije. Vsaj navidezno, na deklarativni ravni.

15. člen namreč nadalje določa državno štipendijo, ki je namenjena dijakom in študentom, ki se izobražujejo in izhajajo iz socialno šibkejših družin, 16. člen pa pravi, da se glede vprašan statusa vlagatelja, postopka uveljavljanja državne štipendije, načina ugotavljanja materialnega položaja, meje dohodkov, ki so pogoj za pridobitev in višino državne štipendije, obdobja prejemanja in izplačila državne štipendije, sprememb okoliščin in pravil o neupravičeno priznani pravici do državne štipendije, nadzora nad delom centrov za socialno delo pri dodeljevanju državne štipendije ter zbirk podatkov uporabljajo določbe zakona, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev. Tako Zštip-1 v primerih državnih štipendij določa uporabo določb Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – Zštip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US in 88/16 - ZUPJS).

ZUPJS pa v 23. členu določa, da so do državne štipendije upravičeni državljani Republike Slovenije, ki izpolnjujejo pogoje po zakonu, ki ureja štipendiranje, in pri katerih povprečni mesečni dohodek na osebo v preteklem letu pred vložitvijo vloge ne presega 64 % neto povprečne plače na osebo v istem obdobju. Tako ZUPJS dejansko oži krog upravičencev, določen v 12. členu Zštip-1, zgolj na državljane RS. S tem pa ne samo, da ne upošteva navodil Direktive sveta EU 2003/109/ES, temveč tudi diskriminira tujce, ki bivajo v Sloveniji in imajo status rezidenta ali so v Sloveniji zaposleni in samozaposleni (ter njihove družinske člane). Predlog spremembe 23. člena tako odpravlja diskriminatorno ureditev in usklajuje člen z evropskim pravni redom.

1.4.2. Spremembe Zštip-1

Do dodatka za bivanje v višini 80 eurov je upravičen štipendist, ki ima prijavljeno začasno prebivališče v kraju izobraževanja, če je kraj stalnega prebivališča oddaljen od kraja izobraževanja več kot 25 km, če strošek najema znaša najmanj 65 eurov mesečno in štipendist ni lastnik ali solastnik nepremičnine (18. člen Zštip-1).

Po (novem) ZŠtip-1 štipendistu dodatek za bivanje ne pripada, če prejema subvencijo za bivanje v študentskem domu ali pri zasebniku ali ima sklenjeno pogodbo o bivanju v dijaškem domu skladno s predpisi, ki urejajo subvencioniranje bivanja študentov in dijakov.

Prve težave glede dodatkov k štipendiji so pojavile že v letu 2012, ko študentom z odločbo o štipendiji (državni in Zoisovi) ni bil priznan dodatek za izobraževanje zunaj stalnega prebivališča za šolsko/študijsko leto 2012/2013. Vlagatelji namreč vlogi za štipendijo niso priložili potrdila o prijavi začasnega prebivališča v kraju študija, saj niso vedeli, da ga štipenditor zahteva. Pritožbam študentov je kasneje pritrdilo tudi sodišče.

Po sprejetju Zštip-1 in dodatnih pogojev je bilo veliko študentov prikrajšanih za dodatek k štipendiji, hkrati se je pojavila naslednja težava: 18. člen Zštip-1, 6. člen Pravilnika o dodeljevanju državnih štipendij (dodatek za bivanje) in 17. člena Pravilnika o dodeljevanju Zoisovih štipendij določajo, da pripada štipendistu dodatek za bivanje, če ima od prvega dne naslednjega meseca po vložitvi vloge v kraju izobraževanja prijavljeno začasno prebivališče v skladu z zakonom, ki ureja prijavo prebivališča. Štipendist, ki uveljavlja dodatek za bivanje, predloži overjeno fotokopijo najemne pogodbe, sklenjene za šolsko oziroma študijsko leto, za katero uveljavlja dodatek, najkasneje do 5. dne naslednjega meseca po vložitvi vloge. Začasno prebivališče mora posameznik prijaviti v treh dneh od dneva naselitve, odjaviti pa pred odselitvijo. Začasno prebivališča se prijavi oziroma odjavi na obrazcu za prijavo oziroma odjavo začasnega prebivališča. Če vlagatelj vloge ne dopolni z dokazili o pravočasni prijavi začasnega bivanja, ni upravičen do dodatka za bivanje (ki se dodeli osnovnemu znesku štipendije).

Uveljavljanje dodatka za bivanje po sklenitvi štipendijskega razmerja ni mogoče, saj je po Zštip-1 zgolj dodatek k štipendiji, vpliva le na njeno višino in se ne more uveljavljati samostojno oziroma naknadno – med šolskim/študijskim letom. Zato tudi ne predstavlja spremembe, ki bi lahko vplivala na štipendijsko razmerje, zaradi česar bi smel štipenditor ponovno odločati o že dodeljeni pravici (3. alineja 2. odstavka 93. člena Zštip-1). Zato mora biti začasno bivanje urejeno pravočasno; za Zoisove štipendiste najkasneje z začetkom šolskega/študijskega leta.

Po 18. členu Zštip-1 štipendist, ki več ne izpolnjuje pogojev za dodatek za bivanje, s prvim dnem naslednjega meseca od nastanka spremembe ni več upravičen do tega dodatka za tekoče šolsko ali študijsko leto.

Kadar štipendist ne izpolnjuje pogojev, se to torej šteje kot sprememba, ki vpliva na štipendijsko razmerje, obratno pa ne. Torej študenti, ki po pridobitvi štipendije izpolnijo pogoje za dodatke za bivanje, do njega niso upravičeni.

Ključna težava je torej v tem, da so roki za izpolnjevanje pogojev za pridobitev dodatka za bivanje kratki in neživljenjski. Poleg tega se lahko v praksi študentom spremenijo življenjske okoliščine med letom, saj se lahko npr. med letom odločijo, da bodo raje bivali v kraju izobraževanja in ne bodo dnevno koristili subvencioniranega prevoza.

Glede roka prijave začasnega prebivališča tudi Varuh človekovih pravic RS meni, "da je ministrstvo izenačilo dejanski začetek študijskega leta (1. oktober) tudi kot dan, ko začne teči

3 dnevni rok za prijavo začasnega prebivališča skladno z 2. odstavkom 12. člena Zakona o prijavi prebivališča (ZPPreb). Poleg tega predčasen najem stanovanja za študente pomeni dodatne stroške in vprašljivo je, ali imajo res vsi študentje možnost sklenitve najemne pogodbe in s tem prijave začasnega prebivališča s 1. oktobrom.” To je po mnenju Varuha človekovih pravic RS (5.8-21/2013) “krivično v odnosu do štipendista, ki se iz kraja stalnega prebivališča preseli v kraj študija med študijskim letom, ker pred tem za selitev dejansko ni imel razloga, in pravice do omenjenega dodatka sploh ne more uveljavljati.“

Zato predlagamo ureditev, po kateri bo lahko štipendist uveljavljal pravico do dodatka za bivanje k štipendiji tudi med letom, v kolikor bo do nje seveda upravičen skladno z Zštip-1. Spremembe okoliščin, ki vplivajo na pridobitev (in ne samo izgubo) pravice do dodatka za bivanje, se morajo šteti kot spremembe, ki vplivajo na štipendijsko razmerje po 93. členu Zštip-1.

Skladno z obrazložitvijo pri predlogu sprememb ZUPJS, kjer predlagamo širitev splošnih pogojev upravičencev do štipendij, predlagamo tudi bolj smiselno, vključujoče in manj diskriminatorno določitev splošnih pogojev v 12. členu Zštip-1, skladno z Direktivo sveta EU 2003/109/ES z dne 25. novembra 2003.

1.5. Področje visokega šolstva

1.5.1. Trajanje statusa študenta

Trenutno veljavni Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14 in 75/16) v 1. odstavku 70. člena določa, da status študenta preneha »študentu, ki zaključi študijski program prve stopnje, z iztekom študijskega leta, v katerem je zaključil študij«, dalje pa določa, da preneha tudi »študentu, ki zaključi študijski program druge stopnje«. Pravica do statusa študenta do konca (študijskega) leta zaključka študija in s tem povezanih socialnih pravic se tako prizna le študentom, ki so končali študij na prvi stopnji, ne pa tudi študentom, ki so končali študij na drugi stopnji, kjer imamo, skladno s 33. členom istega zakona definirani dve vrsti študijskih programov: magistrske in enovite magistrske.

Ureditev, s katero se študentom po zaključku študija na prvi stopnji trajanje statusa lahko podaljša do izteka študijskega leta diplomiranja, je posledica sprejema Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o visokem šolstvu (ZviS-K), ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije na seji dne 17. novembra 2016. Takrat se je obrazložitev nanašala na to, da se:

Zaradi lažjega nadaljevanja študija s prehodom na študijski program 2. stopnje z novim študijskim letom zato s predlogom spremembe 70. člena Zakona o visokem šolstvu v prvi alineji prvega odstavka citiranega člena status študentu, ki zaključi študijski program prve stopnje, podaljša do izteka študijskega leta, v katerem je zaključil študij (diplomiral), s tem pa se za takšnega diplomanta tudi ohranijo pravice, ki grede iz naslova statusa študenta.

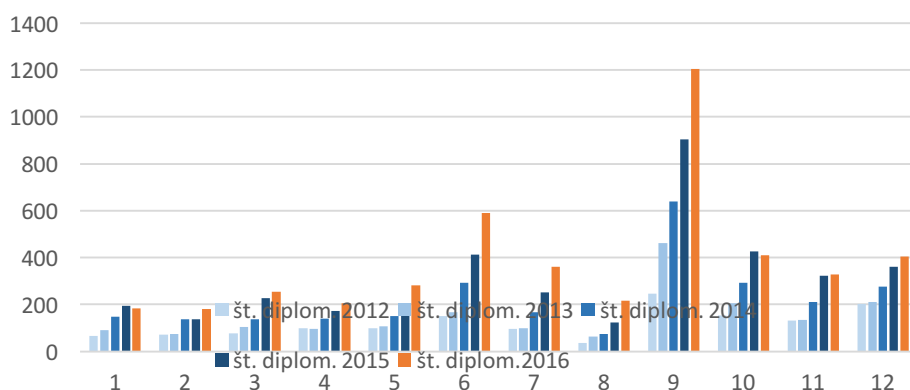
Omenjena rešitev je sledila trem načelom:

1. že uveljavljeni tovrstni rešitvi za dijake po Zakonu o gimnazijah (22. člen) ter Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju (48. člen);
2. načelu socialne enakosti: saj študentom po zaključku študija (bodisi pred nadaljevanjem na drugi stopnji bodisi pred vključitvijo na trg dela) omogoča koriščenje nekaterih socialnih pravic in jim tako olajša prehod v novo življenjsko obdobje, ki je za mlade, ki sodijo med socialno najbolj depriviligirane skupine, še posebej težek; poleg tega pa študentom, ki s študijem tudi nadaljujejo, omogoča neprekinjeno prejetje pravic v času, ko kontinuirano prehajajo na drug študijski program oz. stopnjo;
3. načelu administrativne učinkovitosti: saj so podatki iz visokošolskih zavodov jasno pokazali, da študenti z diplomiranjem odlašajo do septembra ravno zaradi možnosti koriščenja pravic, kar pa pomeni veliko administrativno obremenitev za visokošolske zavode, ki morajo organizacijsko učinkovito in akademsko kakovostno izvesti številne zagovore diplomskih del »v zadnjem hipu«.

Pri tem pa je potrebno poudariti, da vse naštetito velja tudi za diplomante na študijskih programih druge stopnje. Sicer je prehod na tretjo stopnjo manjši kot med prvo in drugo, vsekakor pa velja, da:

- bi morali imeti študenti enake pravice, ne glede na to, na kateri stopnji se izobražujejo, zato velja slediti že uveljavljeni ureditvi; neenakost je tukaj še posebej izrazita za študente, ki študirajo na enovitih magistrskih programih, saj imajo ti v skupno 5-letnem trajanju študija manj pravic kot študenti, ki skupno na prvi in drugi stopnji študirajo 5 let (samo enkrat se lahko prepisejo ali ponavljajo – njihovi kolegi pa dvakrat, na vsaki stopnji po enkrat; nimajo možnosti koriščenja statusa po zaključku enega obdobja študija za razliko od kolegov, ki to možnost po prvi stopnji imajo);
- imajo diplomanti težave z iskanjem zaposlitve, pripravništva ali specializacije in se posledično soočajo s strahovi ob zaključku študija; zaradi tega pogosto odlašajo z zaključkom študija do izteka študijskega leta, nekaj pa jih izkoristi tudi možnost, ki jo ponujajo posamezne fakultete, da lahko zagovore brez dodatnih stroškov opravijo še par mesecev po diplomi;
- se tudi zagovori magistrskih del večinoma izvajajo proti koncu študijskega leta, kar pomeni dodatno obremenitev za fakultete – s predlagano spremembo bi dosegli to, da študenti z že napisanimi magistrskimi nalogami ne bi čakali do septembra, pač pa bi magistrirali tekom leta, kar bi administrativno razbremenilo fakultete.

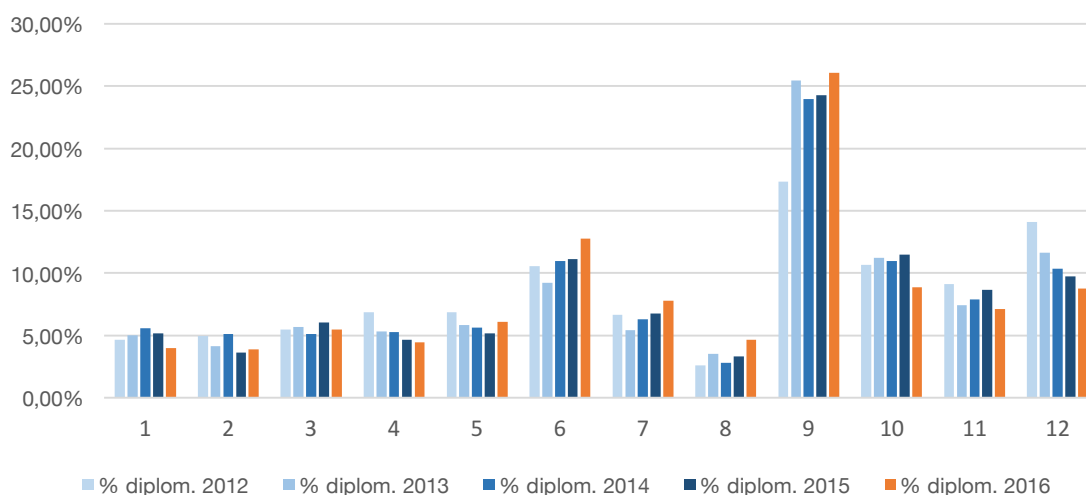
Št. diplomantov 2. stopnje, skupno, po mesecih
(2012 - 2016)

Slika 10: Število diplomantov 2. stopnje, skupno, po mesecih zaključka študija, med leti 2012 in 2016. Vir: MIZŠ, preračun ŠOS.

Podatki o številu diplomantov programov druge stopnje, po mesecih, ki jih prikazuje Slika 10, jasno kažejo, da največ študentov druge stopnje s študijem zaključi prav septembra. Trend zaključevanja študija tik ob izteku študijskega leta pa se skozi leta krepi, saj je število septembrskih diplomantov magistrskega študija iz leta v leto večje – narašča tako nominalno kot relativno (Slika 11).

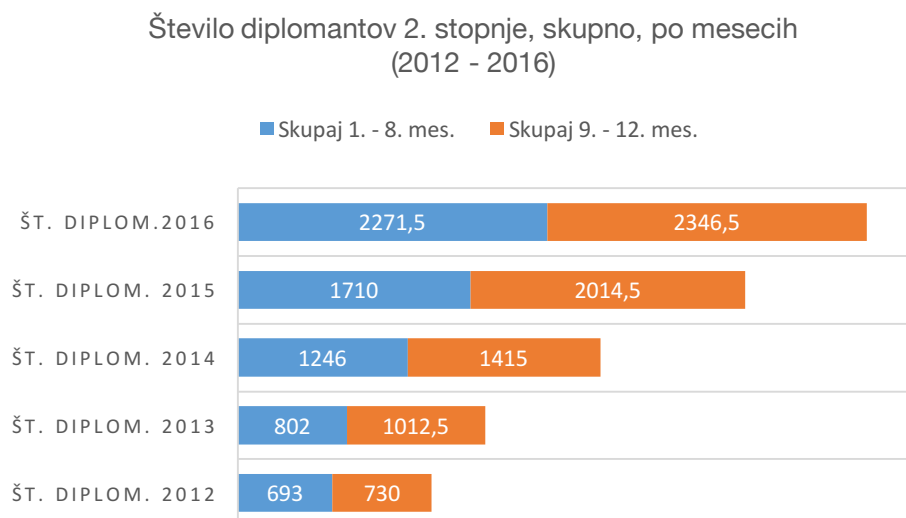
Delež diplomantov 2. stopnje, skupno, po mesecih
(2012 - 2016)

Slika 11: Delež diplomantov 2. stopnje, skupno, po mesecih zaključka študija, med leti 2012 in 2016. Vir: MIZŠ, preračun ŠOS.

Če septembrskim prištejemo še diplomante v mesecih do konca leta (ko s študijem praviloma zaključijo študenti, ki so sicer izgubili status, a končujejo z magistrskim delom še kak mesec po preteku tega), vidimo, da v tem času s študijem zaključi več študentov kot sicer skozi celotno leto skupaj. Slika 12 pokaže, da na programih druge stopnje v obdobju 4 mesecev

(ood septembra do decembra) skupno diplomira večje število študentov kot v obdobju prvih 8 mesecev v letu.

Slika 12: Število diplomantov 2. stopnje, skupno, po obdobjih, med leti 2012 in 2016. Vir: MIZŠ, preračun ŠOS.

Status študenta je zakonsko opredeljena kategorija in trenutna ureditev pomeni večjo neenakost med vsemi, ki so to tega upravičeni:

Zakon o visokem šolstvu v skladu z določbo prvega odstavka 65. člena status študenta dodeljuje osebi, ki se vpiše na visokošolski zavod na podlagi razpisa za vpis in se izobražuje po dodiplomskem ali podiplomskem študijskem programu, pri čemer iz naslova statusa študenta upoštevajoč določbe 69. člena Zakona o visokem šolstvu študenti uživajo določene pravice in ugodnosti, kot so pravica do zdravstvenega varstva in drugih ugodnosti ter pravic (na primer prehrana, prevozi, štipendiranje) v skladu s posebnimi predpisi, možnost bivanja v študentskih domovih, drugih zavodih in pri pravnih osebah, registriranih za dejavnost študentskih domov ter pri zasebnikih, pravica do subvencioniranega prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi.« (Predlog ZViS-K; obrazložitev)

Trenutna ureditev pomeni neenako obravnavo študentom, ki naj bi jim sicer po zakonu pripadale enake pravice. Skladno z obrazložitvijo predlagamo enako ureditev za študente prve in druge stopnje, in sicer širitev pravic tudi na študente druge stopnje. Predlagamo bolj smiselno ureditev, ki je bila že predmet obravnave pri pripravi predloga, a je bila kasneje umaknjena. Takšna ureditev ne bo diskriminatorna do študentov in bo sledila načelom enake zakonske ureditve v delih, ki se nanašajo na status študenta in pravice, ki izhajajo iz tega. Ker študenti, kot smo pokazali s podatki o zaključku študija, te pravice de facto že koristijo, spremenjena ureditev ne bo imela finančnih posledic za proračun.

1.5.2. Urejanje položaja študentov s posebnimi potrebami in drugih študentov s posebnim statusom

Status študenta s posebnimi potrebami v Sloveniji ni jasno zakonsko definiran v krovnem področnem zakonu, t. j. Zakonu o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno

prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14 in 75/16). Prav tako trenutno veljavni zakon ne definira posebnega položaja študentov invalidov, ki predstavljajo eno od skupin študentov s posebnimi potrebami, četudi v delu določb (81.b, 81.g člen), ki se nanašajo na evidence (eVŠ) predvideva, da imajo določeni študenti lahko status študenta invalida (ali pa invalida s spremljevalcem). Zakon torej predvideva spremljanje kategorije, ki je predhodno ne definira.

Skupine študentov s posebnimi potrebami in s tem povezana vprašanja tudi niso urejena z drugim ustreznim predpisom (pravilnikom, uredbo) na nacionalni ravni.

Možnost pridobitve posebnega statusa, način in pogoji pridobitve in pravice, ki iz tega izhajajo, so trenutno urejeni s statuti oz. drugi akti posameznih visokošolskih zavodov. Tam pa so urejeni različno, kar posledično pomeni, da študenti, ki bi jim pripadal poseben status – in večinoma govorimo o socialno najbolj občutljivih skupinah – nimajo zakonsko zagotovljenih pravic oz. te niso enake za vse, ki bi bili do njih upravičeni.

Za mladoletne udeležence izobraževanja, torej do vključno srednje šole, poznamo kar nekaj predpisov, ki določajo njihov status in pravice na posameznih stopnjah izobraževanja oz. različnih izobraževalnih zavodih (področni zakoni), krovno pa njihove pravice in postopke za pridobitev statusa določa Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami – ZUOPP-1 (Uradni list RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF in 90/12).

ZUOPP tako kot otroke s posebnimi potrebami definira (2. člen):

Otroci s posebnimi potrebami so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja.

Za področje visokega šolstva predlagamo, da se konkretna definicija skupin študentov s posebnimi potrebami prepusti pravilniku; upošteva pa se vse skupine študentov, ki se glede na naravo svojih potreb, invalidnosti ali bolezni, lahko vključijo v terciarno izobraževanje in ga tudi uspešno dokončajo, ob enakem standardu kot velja za vse študente oz. po pogojih za uspešno napredovanje in dokončanje študija.

Kljub temu, da so tudi otroci s posebnimi potrebami upravičeni do nekaterih prilagoditev in dodatne strokovne pomoči, morajo namreč dosegati enake standarde izobraževanja (6. člen ZUOPP) in v tem smislu želimo ureditev predhodnih ravni izobraževanja prenesti tudi na področje visokega šolstva. Študijski programi in način njihove izvedbe morajo študentom s posebnim statusom omogočati enakovredno izobrazbo. Za doseganja enakih učnih izidov pa tudi študenti potrebujejo dodatne prilagoditve, ki so spet lahko smiselno povzete po teh, ki veljajo za prehodne ravni izobraževanja (prilagojeno po 7. členu ZUOPP): Študentom s posebnimi potrebami se glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje lahko

prilagodi organizacija, način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje, časovna razporeditev študijskih obveznosti ter zagotovi tudi dodatna strokovna pomoč.

Študenti s posebnimi potrebami za doseganje standardov, ki jih zahtevajo študijski programi, skladno z merili za napredovanje in dokončanje študija, potrebujejo nekaj prilagoditev, ki se lahko izvajajo v okviru dejavnosti visokošolskih zavodov. Dodatna strokovna pomoč se zagotavlja predvsem v obliki pomoči pri premagovanju primanjkljajev (skrb za ustrezne prilagoditve, koordinacija s posameznimi izvajalci delov študijskega programa) in kot svetovalna storitev. Pri tem se lahko smiselno uporabi (in po potrebi nadgradi) že obstoječe svetovalne dejavnosti, pri čemer se izvajalce strokovno usposobi za delo z različnimi skupinami študentov s posebnimi potrebami.

Študentom s posebnimi potrebami je treba ustrezno prilagoditi tudi prostor, opremo in morebitne druge pripomočke, ob upoštevanju specifik posameznih primanjkljajev. Prilagoditve že sedaj pri svojih postopkih presoje preverja tudi NAKVIS, vendar te niso jasno definirane. Tudi te bi podrobneje in za vsako skupino posebej definirali s pravilnikom, ki ga predvideva besedilo predlaganega člena.

Trenutno zaznavamo tudi težave pri ugotavljanju upravičenosti do statusa študenta s posebnimi potrebami. O tem običajno odločajo študijske komisije na posameznih visokošolskih zavodih, ki pa niso ustrezno strokovno podprte, da bi lahko kompetentno in pravično odločale o podelitvi statusa študenta s posebnimi potrebami. V pravilniku, ki bi sledil sprejetju predlagane zakonske podlage, bi želeli definirati tudi obvezno sestavo strokovne komisije, ki bi – pod enakimi pogoji – odločala o dodelitvi posebnega statusa študentom s posebnimi potrebami. Trenutno morajo študenti status pridobivati za vsako študijsko leto posebej, kar ni smiselno – sploh za študente, ki so trajno invalidni oz. trajno bolni ali imajo druge težave, ki so trajne. Za te bi bilo smiselno status dodeliti enkrat, za celotno obdobje trajanja študijskega programa. To bi razbremenilo študente kot tudi administracijo na visokošolskih zavodih.

V raziskavi EVROŠTUDENT V je kar 12 % študentov ocenilo, da bi zaradi različnih primanjkljajev (invalidnosti, bolezni, učne težave) potrebovali posebne prilagoditve. Odstotek precej presega delež študentov, ki tudi dejansko imajo status študentov s posebnimi potrebami. Vsekakor pa je ta številka zelo zgovorna in zaskrbljujoča – in tudi to, zakaj prihaja do takih razlik med samooceno potrebnih prilagoditev in temi, ki dejansko imajo posebni status (potem pa so vprašljive še dejanske prilagoditve na posameznem zavodu). Lahko sklepamo, da se zaradi neustrezne ureditve marsikateri študent niti ne odloči zaprositi za poseben status; poleg tega velja opomniti, da so določene bolezni še vedno tabu. Nekateri študenti oz. kandidati pa se lahko za študij sploh ne odločijo, saj ugotovijo, da jim zavodi ne bodo nudili ustreznih prilagoditev. Nekaj je tudi takih, ki za status zaprosijo, a jim ga pristojne komisije ne odobrijo – pri tem pa vnovič izpostavljamo to, da te komisije niso ustrezno strokovno podprte. Seveda manjka tudi jasna definicija, kateri primanjkljaji dejansko pomenijo, da študent potrebuje prilagoditve in v kakšni meri. Prav odsotnost enotne definicije in ureditve pa v praksi pomeni tudi to, da študent z določenim primanjkljajem lahko na eni instituciji poseben status dobi, na drugi pa ne. To vodi v še dodatno diskriminacijo med študenti, ki sodijo med podzastopane skupine v (terciarnem) izobraževanju.

Poleg študentov s posebnimi potrebami pa posnamo tudi druge skupine študentov s t. i. posebnim statusom. Med te sodijo tudi športniki in umetniki ter drugi študenti, ki se udeležujejo (področnih) mednarodnih tekmovanj (v nadaljevanju: tekmovalci). Dodatna kategorija študentov, ki potrebujejo poseben status oz. posebne prilagoditve pa so tudi študenti starši (ti lahko sedaj študij podaljšajo za eno leto za vsakega otroka, rojenega v času študija). Enako kot za študente s posebnimi potrebami tudi za te velja, da njihov status, način pridobitve tega in pravice niso urejeni enotno, s predpisom na nacionalni ravni, kot to velja za predhodne ravni izobraževanja, npr. tudi s Pravilnikom o prilagoditvi šolskih obveznosti dijaku v srednji šoli (Uradni list RS, št. 38/09). Pravilnik, ki podrobneje ureja status navedenih skupin dijakov ima pravno podlago v področnih zakonih (18. člen Zakona o gimnazijah (Uradni list RS, št. 1/07 – uradno prečiščeno besedilo), 57. člen Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/06) in 39. člen Zakona o športu (Uradni list RS, št. 22/98).

S predlagano spremembo Zakona o visokem šolstvu želimo zagotoviti zakonsko podlago za sprejem pravilnikov tudi na področju terciarnega izobraževanja in s tem vsem posebnim skupinam študentov zagotoviti kar najbolj vključujoče terciarno izobraževanje ter ustrezne pogoje za uspešno opravljanje študijskih obveznosti in dokončanje študija.

2. Cilji, načela in poglobitve rešitve predloga zakona

Zaradi navedenih razlogov je sprejem zakona, ki ureja najnujnejše in najbolj akutne težave, s katerimi se študenti vsakodnevno soočajo, nujen. Cilj predlaganih sprememb je odpraviti varčevalne ukrepe na področju mladih, olajšati socialni položaj študentov, ga narediti bolj pravičnega; namen pa tudi omogočiti, da študij na terciarni ravni zopet postane privlačen, kar je z vidika razvoja Republike Slovenije nujno.

Predlogi členov urejajo področja, ki so sistemsko že urejena in ne posegajo v sistemske ureditve posameznega področja.

2.1. Področje dohodnine

Cilj spremembe Zakona o dohodnini je vrniti višino posebne osebne olajšave, do katere so upravičeni dijaki in študenti ob opravljanju začasnega in občasnega dela dijakov in študentov na raven, kot je znašala pred spremembo zakona leta 2012.

Namen ukrepa je omogočiti dijaku in študentu (katerim prihodek iz dela sicer predstavlja več kot tretjino vseh prihodkov) dvigniti zaslužek, ki jim bo olajšal socialni položaj. Namen je torej davčno razbremeniti dijake in študente, ki so zaradi svojega družbenega položaja deprivilegirani, s tem pa mnogokrat prisiljeni delati, da lahko študirajo.

Predlog sprememb zakona sledi načelu socialne države v smislu, da je država dolžna skrbeti za zadovoljevanje potreb in interesov prebivalstva, tudi za ukrepe, ki sledijo potrebam po materialni in socialni varnosti. Sledi tudi načelu enake dostopnosti do izobraževanja ne glede na socialni položaj. Ne nazadnje sledi načelu vzajemnosti in solidarnosti na način, da mladi plačujejo dohodnino po svojih zmožnostih in skladno s svojim socialnim in družbenim položajem. S tem se zagotavlja boljša socialna vključenost in zaščita.

2.2. Področje zdravstvenega zavarovanja

Cilj spremembe Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju je omogočiti dijakom in študentom koriščenje pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja za čas trajanja izobraževanja, v kolikor se pravočasno vpišejo na program sekundarnega, oziroma na program terciarnega izobraževanja. Ureditev je povzeta po veljavnem Zakonu o štipendiranju in odpravlja diskriminacijo med dijaki in študenti na področju obveznega zdravstvenega zavarovanja.

Namen predloga sprememb je izenačiti pravice dijakov in študentov do zdravstvenega zavarovanja. Otrok bo tako zdravstveno zavarovan kot družinski član do 18. leta starosti, po tem pa pod pogojem, da je v izobraževalni program vpisan pred dopolnjenim 22. (sekundarno izobraževanje) oziroma 27. letom (terciarno izobraževanje). Zavarovan bo samo do prvega zaključka izobraževalnega programa, torej dokler ne pridobi stopnje izobrazbe, predvidene za to raven izobraževanja. Pravica je vezana tudi na status dijaka oziroma študenta ter na omejitve do koriščenja pravic, ki izhajajo iz tega statusa, skladno s področno zakonodajo.

S predlogom se tudi uskladi ZZVZZ z Zvis-K, ki v 69. členu omejuje pravice iz statusa študenta, tudi pravico do zdravstvenega varstva.

Predlog sledi ustavnim načelom pravne in socialne države; zagotavlja enakost pred zakonom; zagotavlja pravico do osebnega dostojanstva in varnosti; pravico do socialne varnosti; pravico do zdravstvenega varstva in ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo.

2.3. Področje subvencionirane študentske prehrane

Cilj predlagane spremembe Zakona o subvencioniranju študentske prehrane je omogočiti študentom koriščenje subvencioniranega obroka do 22. ure ter v poletnih mesecih. Po podatkih Študentske organizacije Slovenije se študijske obveznosti na nekaterih študijskih programih izvajajo do 21. ure, dnevni ritem študentov pa pogosto zahteva nočno delo. Navkljub argumentom o načelih zdravega prehranjevanja, ki uživanja hrane zvečer ne priporočajo, je predlagana ureditev zaradi navedenih argumentov smiselna in bi študentom olajšala usklajevanje študijskih, delovnih in prostočasnih aktivnosti. Potreba po toplem obroku enkrat dnevno namreč presega interes po sledenju smernic zdravega prehranjevanja. Drugi cilj predlagane ureditve je uskladiti višino subvencije pri dnevnem obroku.

Namen predlagane ureditve je olajšati socialni položaj študentov.

Predlog sprememb zakona sledi načelu socialne države, načelu enake dostopnosti do socialnih storitev in enake dostopnosti do izobraževanja ne glede na socialni položaj ter zagotavlja enakost pred zakonom.

2.4. Področje štipendiranja

Cilj spremembe Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev je uskladitev ureditve glede upravičencev do državne štipendije z evropskim pravnim redom in z ureditvijo, ki po Zakonu o štipendiranju (ZŠtip-1) velja za ostale javno financirane štipendije.

Cilj predlogov sprememb Zakona o štipendiranju je omogočiti tistim študentom, ki med

študijskim letom izpolnijo pogoje za pridobitev dodatka za bivanje, pridobitev dodatka za bivanje s prvim dnevom meseca, ki sledi nastanku spremembe. Trenutno veljavna ureditev je nepravilna, saj študenta v primeru prejemanja dodatka za bivanje zavezuje, da sporoči medletno spremembo, ki vpliva na prejemanje dodatka za bivanje, do katerega na podlagi spremembe ni upravičen, ni pa mogoče med letom pričeti prejemati dodatka za bivanje, če do njega štipendist ni bil upravičen ob sklenitvi študentskega razmerja.

Osnovni namen predlaganih sprememb je torej nova, bolj pravična ureditev štipendij oz. dodatkov k štipendijam.

Predlog sledi načelom zakonitosti, saj želi poenotiti pravice upravičencev z evropskim pravnim redom; enakosti in pravičnosti ter usmerjenosti k upravičencem, saj želi povečati dostopnost upravičencev do štipendij na bolj pravičen način; načelu dostopnosti, saj bi bili dodatki lažje dostopni, hkrati pa bi upravičenost še vedno temeljila na enakih, nespremenjenih pogojih; načelu učinkovitega izvajanja ter načelu poenotenja postopkov pri izvajanju zakonodaje.

2.5. Področje visokega šolstva

S spremembami Zakona o visokem šolstvu se naslavlja problematika študentov s posebnimi potrebami in posebnim statusom. Ti študenti za lažje usklajevanje študijskih obveznosti potrebujejo posebno obravnavo in prilagojen študijski proces, v obstoječi zakonodaji pa niso deležni pozornosti, njihov položaj pa rešujejo posamezni visokošolski zavodi. Cilji sprememb Zakona o visokem šolstvu je torej prepoznati skupine študentov s posebnim statusom (študente s posebnimi potrebami in druge skupine študentov s posebnim statusom) in oblikovati zakonsko podlago za oblikovanje posebnega predpisa, s katerim se uredijo: definicije skupin študentov s posebnim statusom, način pridobitve statusa ter pravice, ki izhajajo iz tega.

Hkrati je cilj drugega dela sprememb opredeliti trajanje statusa študenta po diplomiranju na drugi bolonjski stopnji na način, da študentu status poteče z iztekom študijskega leta, v katerem je diplomiral, in ne neposredno po zaključku študija – diplomiranju;

Namen predlagane ureditve je zasledovati načela o enakem dostopu do izobraževanja, s poudarkom na najbolj občutljivih skupinah študentov in sicer na način, da se zakonsko opredeli položaj posebnih skupin študentov, ki pa se po drobneje definira v podzakonskem aktu (pravilniku), za katerega trenutno ni ustrezne podlage in tudi ne volje.

Namen je tudi vsem študentom prve in druge stopnje zagotoviti enake pravice, ki izhajajo iz statusa študenta, njihov obseg in način koriščenja, oz. v konkretnem primeru: omogočiti podaljšanje trajanja statusa po diplomi na drugi stopnji študija, s čimer se študentom oz. diplomantom omogoči lažji prehod na trg dela oz. na morebitno nadaljevanje izobraževanja na doktorski stopnji;

Temeljno načelo, ki ga s predlagano ureditvijo zasledujemo, je načelo enakopravnosti. Predlog sledi ustavnim načelom pravne in socialne države; zagotavlja enakost pred zakonom; zagotavlja pravico do osebnega dostojanstva in varnosti; pravico do socialne varnosti in ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo. Predlog sledi tudi načelom bolonjskega procesa, in sicer v prvi vrsti socialni dimenziji v visokem šolstvu ter

vključevanju podzastopanih skupin v terciarno izobraževanje; dalje pa predlog zasleduje še eno od smernic bolonjskega procesa, ki je skrajševanje časa študija.

3. Ocena finančnih posledic predloga zakona za državni proračun in druga javna finančna sredstva

3.1. Področje dohodnine

Po podatkih ZPIZ za leto 2015 je študentsko delo opravljalo 97.158 dijakov in študentov. Povprečna oseba je v okviru študentskega dela v letu 2015 pridobila skoraj 3 mesece pokojninske dobe (ki je vezana na višino letnega zaslužka), torej je zaslužila več kot je višina posebne osebne olajšave (2477,03 eura). Vsaj 3 mesece, torej zaslužek nad 2520,60 eurov pa je pridobilo 42.447 dijakov in študentov. Po tem lahko sklepamo, da je višino posebne osebne olajšave preseglo več kot 43.000 mladih.

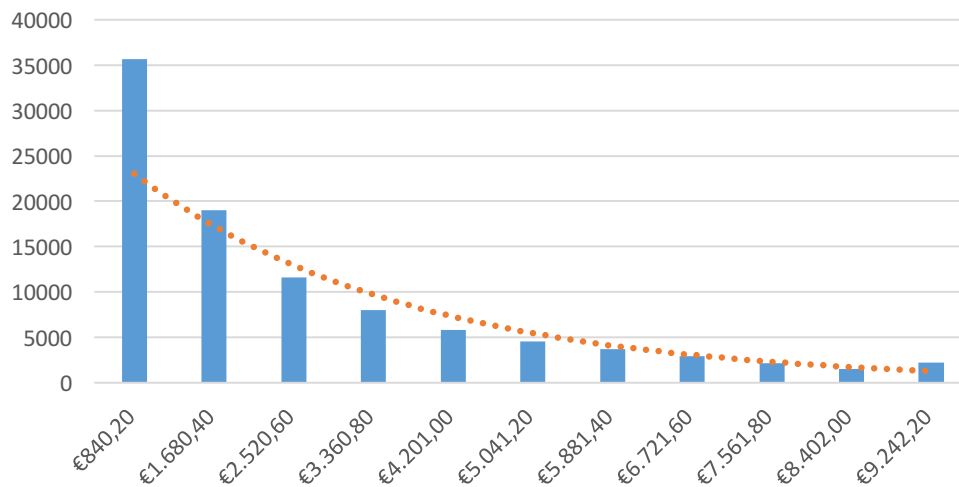
Razlika med trenutno višino posebne osebne olajšave (75%) in predlagano višino (100%) znaša, glede na višino olajšav v 2017, 825,67 eura. Od tega bi ob davčni stopnji 16% znašala višina dohodnine 132,1 eura.

Po predlaganih spremembah bi tako približno 10.000 mladih bilo opravičenih plačila dohodnine. To so tisti, ki zaslužijo približno med višino zdajšnje in predlagane posebne osebne olajšave. Če sklepamo, da so enakomerno porazdeljeni v tem dohodkovnem razredu, lahko vzamemo srednjo vrednost (eni namreč zaslužijo malenkost pod, nekateri pa nad zneskom olajšave), torej 5000 x 132,1 eura dohodnine, kar znaša približno 660.000 eurov izpada prihodkov od dohodnine letno. Ker z višjim zaslužkom število študentov eksponentno pada (Slika 14), je znesek v resnici še nižji.

Če prištejemo še vse, ki zaslužijo več kot bi znašala predlagana (100%) posebna osebna olajšava, teh je približno 30.000, bi pomenil maksimalen upad prihodkov 4.000.000 eurov. Ker pa je med temi večina takšnih, ki koristijo tudi splošno olajšavo (do zaslužka 11.166,37 znaša 6.519,82) in že sedaj ne plačajo dohodnine, bi bil ta znesek v resnici mnogo nižji, ocenjujemo ga na 1.500.000 eurov.

Pri tem opozarjamo, da je nemogoče točno oceniti proračunskih prihodkov od dohodnine, saj je davčni položaj posameznika edinstven.

Število dijakov in študentov po razredih letnega zaslužka (t.i. študentsko delo)

Slika 13: Letni zaslužek dijakov in študentov preko študentskega dela po razredih, glede na mesece pridobljene pokojninske dobe. Vir: Podatki ZPIZ, preračun ŠOS.

3.2. Področje zdravstvenega zavarovanja

Študentov, starejših od 26 let, je v Sloveniji 15.655. Pri tem ni dostopnih podatkov, koliko izmed teh je vpisanih pred 27. letom. Ni podatkov o tem, koliko od teh je že pridobilo isto raven izobrazbe in koliko jih je v visokem šolstvu že prekoračilo čas trajanja enega študijskega programa na posamezni stopnji. Ni javno dostopnih podatkov o tem, koliko izmed teh je v delovnem razmerju, opravlja samostojno registrirano dejavnost, vpisanih v evidenco brezposelnih oseb pri pristojnem organu oziroma so poslovodne osebe gospodarskih družb ali direktorji zasebnih zavodov. Glede na izkušnje lahko ocenimo, da bi pravico do zavarovanja ohranila približno tretjina študentov nad 26 let. To bi pomenilo, da bi približno 5000 študentov bilo upravičenih do zdravstvenega zavarovanja kot družinski člani, kar pomeni izpad prihodkov iz naslova zdravstvenega zavarovanja v višini približno 1.400.000 eurov letno za obvezno zavarovanje (ob mesečni premiji 23,18 eura).

Ob tem je potrebno upoštevati, da dijaki in študenti posredno plačujejo zdravstveni prispevek od začasnega in občasnega dela dijakov in študentov v višini 6,36% (55.a člen ZZVZZ), od katerega nimajo zagotovljenih dodatnih pravic. Letno je iz tega naslova v zdravstveno blagajno vplačanih približno 16.000.000,00 eurov.

3.3. Področje subvencionirane študentske prehrane

Predlagana sprememba intervala unovčevanja subvencionirane študentske prehrane do 22. ure, ukinitve omejitve pravic študentov do subvencioniranega obroka med 15. julijem in 15. avgustom ter sprememba višine subvencije za prehrano bi imela predvideni finančni učinek v višini 1.800.000 eurov letno. Pri tem je potrebno poudariti, da dnevna omejitev koriščenja ne vpliva na obseg pravic, saj imajo upravičenci pravico do le enega subvencioniranega obroka za vsak delovni dan.

3.4. Področje štipendiranja

Predlog sprememb bi vplival na javne finance, vendar je zaradi številnih dejavnikov in pomanjkanja javno dostopnih podatkov, pa tudi pomanjkanja evidenc, težko ocenljiv.

Po podatkih SURS biva v Sloveniji skoraj 9.000 oseb, starih med 15 in 24 let, ki so tujci, torej osebe z državljanstvom tujih držav, ki jih štejemo med prebivalce Slovenije. Leta 2016 je bilo v Sloveniji 17.597 tujcev, ki prihajajo iz EU. Po definiciji SURS so prebivalci Slovenije osebe s prijavljenim stalnim in/ali začasnim prebivališčem v Sloveniji, ki v Sloveniji prebivajo ali imajo namen prebivati eno leto ali več in niso začasno odsotne iz Republike Slovenije eno leto ali več.

Ne moremo oceniti, koliko izmed teh tujcev ali njihovih družinskih članov izpolnjuje pogoje za štipendijo (hkrati starost, primeren ekonomski položaj in status dijaka, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih) in štipendijo tudi želijo.

Olajšanja uveljavljanja pravice do dodatka za bivanje k štipendiji ne vpliva na krog upravičencev do štipendije (ureja le postopke), torej nima finančnih posledic za državni proračun.

3.5. Področje visokega šolstva

Po naši oceni predlog sprememb Zakona o visokem šolstvu ne prinaša finančnih posledic za državni proračun in druga javno-finančna sredstva.

4. Navedba, da so sredstva za izvajanje zakona v državnem proračunu zagotovljena, če predlog zakona predvideva porabo proračunskih sredstev v obdobju, za katerega je bil državni proračun že sprejet

- Predlog sprememb ZDoh-2 ne predvideva porabe proračunskih sredstev.
- Predlog sprememb ZZVZZ ne predvideva porabe proračunskih sredstev.
- Sredstva za državne štipendije so že zagotovljena v proračunu.
- Sredstva za subvencionirano študentsko prehrano so že zagotovljena v proračunu.
- Sredstva, namenjena financiranju visokega šolstva, so že zagotovljena v proračunu.

5. Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih in prilagojenosti predlagane ureditve pravu Evropske unije

5.1. Področje dohodnine

Finska

V Finskem davčnem sistemu dvojnega dohodka je dohodek posameznikov razdeljen v dve skupini: dohodek iz naložb in dohodek od dela. Plače in podobna nadomestila iz dela spadajo v skupino zasluženega dohodka. Neto rezultat te skupine je razlika med bruto obdavčljivimi

prejemki in priznanimi stroški. Od dohodnini, torej državnemu davku, se plačujeta tudi lokalni in cerkveni davek.

Za domnevne stroške se priznava standardna, splošna olajšava, ki je enaka dohodku iz zaposlitve do določene višine. Dejanski stroški se priznajo v primeru, če presegajo ta znesek. Osebe, ki prejemajo plačo, lahko dodatno, ne glede na omenjeni limit, uveljavljajo tudi stroške članarine v sindikatih in stroške prevoza. Prizna se tudi strošek obresti od posojila za reševanje stanovanjskega problema. Mornarjem se prizna posebna olajšava v višini 18% njihovih plač in drugih nadomestil za delo, ki ga opravljajo na krovu ladje. Potni stroški za delo se upoštevajo do 7000 eurov letno. Upoštevajo se tudi stroški za vzdrževanje otrok.

Davčnim zavezancem, katerih zmožnost za plačevanje davka se je zaradi določenega razloga zmanjšala, kot je obveznost vzdrževanja, nezaposlenost ali bolezen, se prizna »primerna« olajšava, ki ne presega 1.400 eurov.

Državni davek se ne plačuje, če zavezančev dohodek ne presega 16.700 eurov, od 16.700 do 25.000 pa po stopnji 6,5%.

Italija

Posamezniki so zavezanci za dohodnino in v primeru, da dosegajo dohodek iz poslovanja, tudi za regionalni davek od produktivnih dejavnosti. Rezidenti so zavezanci za dohodnino od svetovnega dohodka. Dohodek je razdeljen na dohodek iz zaposlitve, dohodek iz nepremičnin; dohodek iz naložb; dohodek iz poklicne dejavnosti itd.

Za dohodek iz zaposlitve se štejejo vsa nadomestila, v denarju ali v naravi, vključno z darili, prejetimi med davčnim letom v zvezi z zaposlitvijo. Pokojnine vseh vrst in podobni prejemki se štejejo za dohodek iz zaposlitve.

Prizna se standardno zmanjšanje davčne osnove (t.i. neobdavčeni del). To zmanjšanje se poveča v primeru dohodka iz poklicne dejavnosti, v primeru pokojnin ter v primeru dohodka iz zaposlitve. Če je zavezanec dosegel več kot eno vrsto dohodka, se različni zneski ne seštevajo. Zmanjšanje davčne osnove je progresivno in se zmanjšuje s povečevanjem zneska dohodka.

Osebne olajšave se priznajo na podlagi družinskih okoliščin. Zmanjšanje se prizna na vzdrževanega zakonca in za vsakega vzdrževanega otroka. Vsa navedena zmanjšanja se priznajo pod pogojem, da zakonec in otroci nimajo lastnega dohodka, ki bi skupaj letno presegal določen znesek.

Prizna se tudi zmanjšanje davka v višini 19% določenih osebnih izdatkov, vključno z izdatki za srednjo in univerzitetno izobraževanje, ki ne presegajo zneska državnih šolnin. Davčna osnova se zmanjša tudi za obvezne prispevke za socialno varnost.

Avstrija

Rezidenti so zavezanci za dohodnino od svetovnega dohodka, ne glede na to ali je prejet v denarju ali v naravi. Z dohodnino se obdavčujejo dohodek iz zaposlitve, dohodek iz trgovanja in poslovanja, dohodek iz naložb, dohodek iz poklicnih in drugih neodvisnih storitev, najemnine, plačila iz finančnega najema itd.

Obdavčljivi dohodek je skupni seštevek vseh skupin dohodkov, zmanjšan za določene stroške po posameznih skupinah dohodka. Stroški, nastali pri pridobivanju in ohranjanju dohodka, npr. izgube, posebni izdatki, izredni odhodki, določena izvzetja in olajšave itd., se odštejejo pri ugotavljanju skupnega obdavčljivega dohodka.

Določene skupine zavezancev, ki dosega dohodek iz zaposlitve, se lahko odločijo za pavšalne stroške namesto dejanskih. Pavšalni stroški se izračunajo kot procent od bruto dohodka.

Stroški izobraževanja se priznajo, če tvorijo izredno breme za zavezanca. Znesek priznanih stroškov je odvisen od dohodka zavezanca. Izdatki za poklicno usposabljanje otroka zunaj kraja prebivališča se vedno priznajo v fiksnem znesku. Zmanjšanje davka za gospodinjstvo je odvisen od števila vzdrževanih otrok.

Od davčne osnove, nižje od 11.000 eurov, zavezanci ne plačajo davka.

5.2. Področje zdravstvenega zavarovanja

Avstrija

V Avstriji so lahko mladi zdravstveno zavarovani kot vzdrževani družinski člani, torej po starših do 27. leta, tudi takrat, ko se družinski socialni prejemki izplačujejo za otroke samo do 24. leta. Dodatni pogoji so redna predložitev dokazil o opravljanju študijskih obveznosti ter dokazilo o vključitvi v študijski proces v programu, ki presega 8 ur tedensko oz. 16 ECTS točk letno.

Finska

Otroci do 18. leta so opravičeni do plačevanja javnega zdravstvenega varstva, saj so zavarovani kot vzdrževani družinski člani. Kdor je vključen v Finsko državno zdravstveno zavarovanje (Sairausvakuutus), lahko sklene zavarovalno polico tudi za otroka, ki krije tudi zasebno zdravstveno varstvo.

Študenti so zdravstveno zavarovani v okviru Finske študentske zdravstvene organizacije (Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö - YTHS), v katero se lahko vključijo študenti dodiplomskega in magistrskega študija, članstvo pa je vezano na članstvo v študentskih organizacijah oz. na študentski status. Status zavarovanca lahko študenti ohranijo do konca leta, ne glede na to, ali prej zaključijo študij. Študenti lahko koristijo zdravstvene storitve v vseh 14 centrih YTHS.

Francija

Francoski zdravstveni sistem je univerzalen in v glavnem financiran s strani državnega javnega zdravstvenega zavarovanja. Prav tako poznajo prostovoljno dopolnilno shemo zdravstvenega zavarovanja. Otroci so lahko zavarovani kot vzdrževani družinski člani do 16 leta, do 17 v kolikor so iskalci zaposlitve in registrirani pri zavodu za zaposlovanje, do 18 v primeru vajeništva in do 20 leta, če so študenti ali imajo posebne potrebe.

Študenti do 28 leta, v kolikor opravljajo zgolj občasno delo (manj kot 60 ur mesečno oz. 120 ur na četrtletje), se vključijo v posebno študentsko zdravstveno zavarovanje.

5.3. Področje subvencionirane študentske prehrane

Na nivoju EU ni enotnega sistema pri zagotavljanju (socialnih) pomoči študentom. Pri subvencioniranju študentske prehrane obstajajo različni pristopi – subvencije države gostinskim lokalom, ki ponujajo znižane cene prehrane ali pa subvencioniranje prehrane s sredstvi visokošolskih ustanov. Glede na način subvencioniranja prehrane študentov lahko države razdelimo na dve večji skupini. V prvi skupini držav, kot so Nemčija, Grčija, Francija, Italija, Avstrija, Portugalska in Finska, vlade ali regije oziroma dežele subvencionirajo gostinska podjetja, ki študentom nudijo prehrano po znižanih cenah. V Avstriji vlada omogoča tudi dodatni regres za socialno šibkejše študente. Na splošno so subvencionirane prehranske usluge dostopne vsem študentom. V drugi skupini držav (Velika Britanija, Belgija, Španija) pa prehrano subvencionirajo visokošolske ustanove iz lastnih sredstev, s tem da te ustanove prejemajo vladne podpore in jo v nekaterih primerih vežejo na socialni položaj upravičenca. V Španiji na primer pomoč, ki jo zagotovijo univerze, temelji na socialnem položaju študenta in njegovem študijskem uspehu.

Španija

Država ne subvencionira študentske prehrane. Univerze zagotovijo pomoč glede na socialno stanje študenta in njegov študijski uspeh, ki ni v kombinaciji z vladnimi subvencijami, gostinska podjetja (catering services) pa po znižanih cenah nudijo prehrano vsem študentom. Večina gostinskih podjetij nudi študentom eno dnevno kosilo, ki je za študente nekoliko cenejše kot za ostale goste. Študent mora ob študentskem kosilu pokazati študentsko izkaznico, s katero izkaže status študenta. Cene se gibljejo od 3 do 7 eurov.

Avstrija

Vlada subvencionira prehrano v gostinskih lokalih, ki nudijo prehrano po znižanih cenah za vse študente. Poleg tega zagotavlja tudi tako imenovane prehranske bone (meal vouchers), ki jih socialno šibkejšim študentom podeljuje Ministrstvo za šolstvo. Cena študentskega kosila se giblje od 1,5 do 8 eurov. 1,5 eura je potrebno odšteti za kosila fast-food lokalov, od 3 do 5 eurov je cena študentskega kosila v menzah na fakultetah, medtem ko je v restavracijah potrebno odšteti od 5 do 8 eurov. Za 8 eurov nekatere restavracije nudijo meni »all you can eat«. Menze na fakultetah po večini dnevno nudijo le 2 študentski kosili, nudijo pa tudi študentske zajtrke. Študentskih bonov za prehrano ni, je pa kar nekaj restavracij, ki imajo posebno ponudbo za študente. Študent mora pokazati študentsko izkaznico, s katero izkaže

status študenta.

Nemčija

V državni ni centraliziranega sistema študentske prehrane, ker je tako velika, da bi bilo to nemogoče izvajati in nadzorovati. Zvezne dežele v sodelovanju z univerzami poskrbijo za študentske menze na fakultetah, kjer je hrana cenovno ugodna. V državni ni uvedenih študentskih bonov. Zvezne dežele subvencionirajo menze, na fakultetah, ki nudijo prehrano po znižanih cenah za vse študente. Cene študentskih kosil se gibljejo od 2 do 5 eurov. Po ceni 2 eura prehrano ponujajo menze, v restavracijah pa se cene gibljejo od 4 do 5 eurov. Tako v menzah, kot tudi v restavracijah, mora študent pokazati študentsko izkaznico (Studentenausweis), s katero dokaže status študenta.

Pregled še nekaterih držav Evropske unije

V večini držav obstajajo študentske menze na fakultetah, medtem ko študentskih bonov ni. Te države so: Belgija, Češka, Francija, Grčija, Nizozemska, Portugalska in Švedska. V drugo skupino spadajo države, kjer ni ne študentskih menz oziroma so te zelo redke, ne študentskih bonov. To so Danska, Norveška in Velika Britanija. Na Finskem ne obstajajo študentski boni, imajo pa restavracije s študentsko prehrano, katere imajo enotno ceno študentskih kosil (2,35 eura).

5.4. Področje štipendiranja

Finska

Mladi, ki so starejši od 17 let, so upravičeni do štipendij. Štipendije se podeljujejo za sekundarno in terciarno izobraževanje, največ štipendij pa podeli finska vladna organizacija za socialo, KELA. Študenti so upravičeni do državne štipendije, če študirajo vsaj 2 meseca za polni čas, napredujejo po izobraževalnem programu in so potrebni socialne pomoči. Tujci lahko dobijo štipendijo, če imajo začasno ali stalno dovoljenje za bivanje, ali za bivanje v EU kot državljani tretjih držav; če so državljani EU ali EEA, Švice ali Nordijskih držav ter njihovi družinski člani, v kolikor imajo prijavljeno prebivališče; v kolikor trajno živijo na Finskem ali iz drugih razlogov (zaposlitev na Finskem, družinske vezi, itd.).

Državljeni EU, EEA in Švice lahko dobijo štipendijo tudi, če so prišli z namenom študija, v kolikor so bili na Finskem zaposleni vsaj štiri mesece za vsaj 18 ur tedensko; samozaposleni s primerno višino plačila; ali dobili dovoljenje za stalno prebivališče. Štipendijo lahko pridobi tudi družinski član državljana EU, EEA ali Švice, ki je zaposlen na Finskem.

Študenti lahko dobijo državni dodatek za bivanje za čas študija. Njegova višina je odvisna višine najemnine in pokriva 80% njene višine. Najnižji dodatek je 33,63 eura, najvišji 201,60 eura.

Nemčija

Študenti v Nemčiji, ki so v finančni stiski, se lahko vključijo v dve vrsti javnih štipendijskih sistemov. Glavni vir finančne pomoči je štipendija na podlagi zveznega zakona za spodbujanje izobraževanja (Das Bundesausbildungsförderungsgesetz – BaföG). Shemo podpira in financira ministrstvo za izobraževanje zvezne vlade na podlagi številnih dohodkovnih in premoženjskih kriterijev. Drugi vir je t.i. nemška štipendija (Deutschlandstipendium).

Vloge za BaföG potekajo preko študentskih organizacij in izpostav centrov za socialno pomoč na izobraževalnih zavodih. Do štipendije so upravičeni nemški državljani in rezidenti. EU državljani morajo biti rezidenti, skladno s pravili EU o prostem pretoku. Državljan tretjih držav morajo prav tako biti rezidenti. Za tujce so tako štipendije dostopne v kolikor je: vsaj eden od staršev ali zakonec nemški državljan, prosilec za azil ali begunec; eden izmed staršev v zadnjih šestih letih vsaj tri leta bil zaposlen v Nemčiji neposredno pred pričetkom študija ali skupno pet let pred pričetkom študija. Ob tem mora prosilec izpolnjevati tudi druge splošne pogoje. Starostni pogoje za dodiplomski študij je 30 let, za podiplomske 35 let, možne pa so tudi izjeme.

T.i. Deutschlandstipendium pa je ob življenjskem položaju vezan predvsem na izobraževalne dosežke oz. sposobnosti in je na voljo študentom ne glede na rezidentstvo.

Študenti imajo, glede na raziskave (20. Social Survey of Deutsches Studentenwerk) mesečno na razpolago 864 eurov. Najvišja državna pomoč (BaföG) pa je 735 eurov mesečno.

Portugalska

Študenti lahko zaprosijo za državno štipendijo, ki se podeljuje za posamezno študijsko leto za največ 10 mesečnih obrokov. Cenzus je vezan na socialni položaj družine prosilca, pri čemer se upošteva povprečni dohodek člana gospodinjstva z dodatkom maksimalnega, določenega letnega zneska šolnine. V cenzus se štejejo dohodki od zaposlitve, kapitalski dohodki, pokojnine, socialni prejemki itd. Upošteva se tudi premoženje.

Skladno z zakonodajo mora študent izpolniti tudi splošne pogoje, torej biti: državljan Portugalske; državljan EU s pravico stalnega prebivališča in njegovi vzdrževani družinski člani; begunec ali brez državljanstva. Državljan tretjih držav pa v kolikor: imajo stalno prebivališče ali pravico do daljšega bivanja na Portugalskem ali iz države, kjer veljajo bilateralni sporazumi na področju štipendiranja.

Štipendisti v visokem šolstvu, ki zaradi izobraževanja bivajo izven domačega kraja in nimajo možnosti bivanja v socialnih stanovanjih, so upravičeni do dodatka za bivanje v višini najemnine, vendar največ do določenega zneska. Do dodatka so upravičeni tudi tisti, ki opravljajo izobraževalne obveznosti izven fakultet, npr. so pripravniki v krajih, kjer ni dovolj študentskih nastanitvenih kapacitet.

5.5. Področje visokega šolstva

Slovaška

V slovaškem zakonu o visokem šolstvu (Higher Education Act (Zákon č. 131/2002 Z. z. Zákon o vysokých školách a o zmene a doplnení - <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-131>) 100. člen posebej definira podporo študentov (in bodočih študentov) s posebnimi potrebami.

Visokošolske zavode zavezuje k temu, da ustvarjajo pogoje za študij študentov s posebnimi potrebami. Te pa tudi jasno definira skozi več skupin, ki zajemajo trajne oblike invalidnosti (gibalne, senzorne), trajno bolne študente, študente s psihičnimi motnjami, študente z avtizmom in drugimi razvojnimi motnjami ter študente z učnimi težavami.

Zakon tudi določa postopek in zahtevano dokumentacijo za pridobitev statusa študenta s posebnimi potrebami. Glede na obseg in vrsto posebnih potreb pa je študent nato upravičen do podpornih storitev (individualni pristopi k učenju – zlasti za tiste z okvarami vida in sluha – in individualni učni načrti; posebni pogoji za opravljanje obveznosti; individualno delo z učitelji itd.). Na univerzah delujejo posebne izobraževalne službe za podporo študentom s posebnimi potrebami in usposobljeni koordinatorji.

Posebno skrb namenjajo tudi bodočim študentom s posebnimi potrebami: oceni potreb in načrtovanju ustreznega obsega podpornih aktivnosti, informiranju in svetovanju ...

Podrobnosti so opredeljene z ločenim predpisom, ki ga izda ministrstvo.

Madžarska

Na Madžarskem pravice študentov s posebnimi potrebami določa krovni zakon o visokem šolstvu (Act CCIV of 2011 on National Higher Education), ki skozi svoje celotno besedilo daje poseben poudarek študentom s posebnimi potrebami, in vladna uredba (Governmental Decree 87/2015). Izhajajoč iz temeljnih opredelitev pa zavodi v svojih statutih podrobneje opredelijo izvedbo prilagoditev za posamezno skupino študentov s posebnimi potrebami.

Zakon temeljno določa, da morajo visokošolske institucije vse storitve, ki jih nudijo, prilagoditi morebitnim posebnim potrebam njihovih študentov; med drugim morajo vzdrževati sistem informiranja in svetovanja študentom (in bodočim študentom) s posebnimi potrebami ter jim nuditi pomoč pri načrtovanju kariere med in po študiju. Visokošolski učitelji morajo pri svojem delu upoštevati individualne potrebe študentov glede na njihove posebne potrebe, ob temeljnem spoštovanju človekovega dostojanstva in pravic študentov.

Trajanje obdobja financiranja študija za študente s posebnimi potrebami se lahko podaljša za 4 semestre (od 12).

Študentom s posebnimi potrebami mora biti omogočeno, da se pripravijo in opravljajo izpite na način, ki je prilagojen njihovim potrebam; po potrebi se jim zagotovi tudi asistenco, dodaten čas in pripomočke. V izjemnih primerih so lahko tudi oproščeni opravljanja določenih

delov programa, če jim njihova invalidnost to onemogoča, kar pa ne pomeni nižanja standardov, zahtevanih s programom.

Z vladno uredbo pa so podrobneje definirane pravice za posamezne skupine študentov s posebnimi potrebami (primer – za slepe in slabovidne študente: lahko so opravičeni terenskega dela oz. ga nadomestijo z drugimi oblikami; lahko opravljajo ustne namesto pisnih izpitov oz. se jim dovoli uporaba posebnih pripomočkov; lahko so oproščeni nalog, ki zahtevajo ročne spretnosti ali vizualne sposobnosti – opravijo le teoretski del; gradiva s predavanj ali izpitna vprašanja lahko dobijo kot audio-material ali v Braillovi pisavi itd.).

Dodatna podpora izobraževalnih institucij je opredeljena v njihovih statutih, med tem, ko je vse zgoraj navedeno minimalni standard oz. zakonsko zagotovljen okvir na nacionalni ravni.

Za zagotavljanje dodatne podpore študentov s posebnimi potrebami institucija prejme približno 370 evrov na študenta na leto (podatek za 2017; oz. 455 evrov – načrtovano za leto 2018).

Italija

Italija zagotavlja pravice študentov s posebnimi potrebami z zakonom za področje visokega šolstva in posebnim zakonom o urejanju pravic za osebe s posebnimi potrebami.

Zakon univerzam nalaga, da morajo za spremljanje in podporo študentov s posebnimi potrebami zagotoviti posebno službo («Rector's Delegate Teacher on disability issues»). Leta 2011 pa je bila ustanovljena tudi nacionalna konferenca delegatov za invalidska vprašanja (CNUDD). Cilj CNUDD je izmenjava informacij in izkušenj ter opredelitev referenčnih modelov za ukrepe, ki jih je treba sprejeti v korist študentov invalidov.

Študenti s posebnimi potrebami so zagotovljeni posebni tehnični in učni pripomočki in usposobljeni mentorji. Storitve zagotavljajo univerze, ki za to prejmejo dodatna sredstva.

Mentor študenta s posebnimi potrebami skupaj z njegovimi učitelji opredeli posebne prilagoditve študija oz. opravljanja obveznosti (npr. dodaten čas, posebni pripomočki itd.) na način, da omogoča enakovrednost preizkusov znanja.

Švedska

Švedska ima celo poseben zakon o enaki obravnavi študentov na univerzah (Equal Treatment of Students at Universities Act; 2001:1286), ki med drugimi občutljivimi skupinami zajema tudi študente s posebnimi potrebami.

Zakon definira invalidnosti oz. posebne potrebe, univerzam pa nalaga predvsem enako obravnavo vseh študentov, ne glede na njihove posebne osebne okoliščine, med katere sodijo tudi različne oblike posebnih potreb. Za nadzor nad uresničevanjem pravic posebnih skupin študentov skrbi tudi "ombudsman".

Norveška

Podobna ureditev kot za Švedsko velja tudi za Norveško.

Zakon o univerzah in fakultetah pa zagotavlja infrastrukturne prilagoditve infrastrukture in tehniške opreme ter nalaga institucijam da, kolikor je to mogoče, smiselno prilagodijo študij študentom s posebnimi potrebami, kar pa ne sme voditi v nižanje zahtevnosti posameznih predmetov.

6. Besedilo členov

1. člen

(vsebina zakona)

S tem zakonom se za izboljšanje socialnega položaja mladih, odpravo varčevalnih ukrepov na področju mladih ter odpravo sistemskih napak spreminjajo in dopolnjujejo določbe:

1. Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 9/12 – odl. US, 24/12, 30/12, 40/12 – ZUJF, 75/12, 94/12, 52/13 – odl. US, 96/13, 29/14 – odl. US, 50/14, 23/15, 55/15 in 63/16);
2. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS št.: 72/06 – UPB, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C, 111/13 – ZMEPIZ-1, 95/14 – ZUJF-C in 47/15 – ZZSDT);
3. Zakon o subvencioniranju študentske prehrane (Uradni list RS, št. 86/14 – uradno prečiščeno besedilo - ZSŠP);
4. Zakon o štipendiranju (Uradni list RS, št. 56/13, 99/13 – ZUPJS-C in 8/16 – Zštip-1)
5. Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – Zštip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US in 88/16 - ZUPJS);
6. Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14 in 75/16).

2. člen

V Zakonu o dohodnini se v tretjem odstavku 113. člena besedilo »75 % zneska« nadomesti z besedo »znesku«.

3. člen

V Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju se 22. člen spremeni tako, da se glasi:

- (1) »Otrok, ki ni sam zavarovanec, je zdravstveno zavarovan kot družinski član do dopolnjenega 18. leta starosti. Po tej starosti je otrok obvezno zavarovan kot družinski član:
 - če ima status dijaka ali udeleženca izobraževanja odraslih, vendar najdlje do prvega zaključka srednješolskega izobraževanja oziroma do pridobitve najvišje ravni splošne oziroma strokovne izobrazbe, ki jo je po predpisih s področja

srednjega šolstva možno pridobiti in če je vpisan pred dopolnjenim 22. letom starosti;

- če ima status študenta, vendar najdlje do prvega zaključka višješolskega strokovnega študija v skladu z določbami zakona, ki ureja višješolsko strokovno izobraževanje; če je vpisan pred dopolnjenim 27. letom starosti;
- če ima status študenta, vendar najdlje do prvega zaključka dodiplomskega študija ali do prvega zaključka magistrskega študijskega programa ali enovitega magistrskega študijskega programa oziroma do konca študijskega leta v skladu z določbami zakona, ki ureja visoko šolstvo in če je vpisan pred dopolnjenim 27. letom starosti.

- (2) Otrok, ki postane popolnoma in trajno nezmožen za delo do dopolnjenega 18. leta starosti ali do konca rednega šolanja, je zavarovan kot družinski član, dokler traja takšna nezmožnost, če ga zavarovanec preživlja oziroma če ni zavarovanec iz 16. točke prvega odstavka 15. člena tega zakona.«

4. člen

V Zakonu o subvencioniranju študentske prehrane se v 4. členu znesek »2,35« nadomesti z »2,78«.

5. člen

V Zakonu o subvencioniranju študentske prehrane se v 7. členu dosedanji tretji in četrti odstavek brišeta, doda pa se novi tretji odstavek, ki glasi:

»Subvencionirani obroki se lahko nudijo le od 8.00 ure do 22.00 ure.«

6. člen

V Zakonu o štipendiranju se 12. člen spremeni tako, da se glasi:

»12. člen
(splošni pogoj za pridobitev štipendije)

Če ta zakon ne določa drugače, se štipendija dodeli:

- državljanom Republike Slovenije s prebivališčem v Republiki Sloveniji,
- državljanom Republike Slovenije, ki so pripadniki italijanske ali madžarske narodne skupnosti s statusom dijaka ali študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji,
- državljanom držav članic Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU) s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji in njihovim vzdrževanim družinskim članom s statusom dijaka ali študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji,

- delavcem migrantom, ki so državljani držav članic EU in so zaposleni ali samozaposleni v Republiki Sloveniji, in njihovim vzdrževanim družinskim članom s statusom dijaka ali študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji,
- državljanom tretjih držav s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji in njihovim vzdrževanim družinskim članom s statusom dijaka ali študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji.«

7. člen

V Zakonu o štipendiranju se v šestem odstavku 18. člena briše besedilo:

»za tekoče šolsko ali študijsko leto«.

8. člen

V Zakonu o štipendiranju se v 18. členu doda nov sedmi odstavek, ki se glasi:

»(7) Štipendist, ki zaradi sprememb okoliščin med letom izpolni pogoje za pridobitev dodatka za bivanje, je do njega upravičen s prvim dnevom naslednjega meseca od nastanka sprememb.«

9. člen

V Zakonu o štipendiranju se v drugem odstavku 93. člena tretja alineja spremeni tako, da se glasi:

»-okoliščine, zaradi katerih štipendist izpolni oziroma ne izpolnjuje več pogojev za pridobitev štipendije po tem zakonu oziroma za dodatek za bivanje, za dodatek za štipendiste s posebnimi potrebami oziroma dodatek za obvezno zdravstveno zavarovanje.«

10. člen

V Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev se v prvi odstavku 23. člena spremeni tako, da se glasi:

“(1) Do državne štipendije so upravičene osebe, ki izpolnjujejo pogoje po zakonu, ki ureja štipendiranje, in pri katerih povprečni mesečni dohodek na osebo v preteklem letu pred vložitvijo vloge ne presega 64 % neto povprečne plače na osebo v istem obdobju.«

11. člen

V Zakonu o visokem šolstvu se v 70. členu druga alineja prvega odstavka spremeni tako, da se glasi:

»-študentu, ki zaključi študijski program druge stopnje, z iztekom študijskega leta, v katerem je zaključil študij,«.

12. člen

V Zakonu o visokem šolstvu se doda nov 69.a člen, ki se glasi:

»69.a člen

(študenti s posebnimi potrebami in posebnim statusom)

Študenti s posebnimi potrebami so slepi in slabovidni študenti oziroma študenti z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni študenti, študenti z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani študenti, dolgotrajno bolni študenti, študenti z avtističnimi motnjami ter študenti s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje študijskih programov z dodatno strokovno pomočjo.

Študenti s posebnim statusom po tem zakonu so še študenti vrhunski športniki, študenti priznani umetniki ter drugi študenti, ki se udeležujejo (področnih) mednarodnih tekmovanj. Študenti s posebnim statusom so tudi študenti, ki v času študija postanejo starši.

Pravice študentov s posebnimi potrebami in študentov s posebnimi statusom, merila in postopke za pridobitev statusa študenta s posebnimi potrebami in študenta s posebnimi statusom, ureditev prilagojenega izvajanja študijskih programov ter ostale pravice, ki izhajajo iz statusa študenta s posebnimi potrebami in študenta s posebnimi statusom, se uredi s Pravilnikom o študentih s posebnimi potrebami in posebnim statusom, ki ga po posvetovanju z deležniki sprejme minister, pristojen za visoko šolstvo.«

PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

13. člen

(podzakonski akti)

Minister, pristojen za izobraževanje, izda podzakonski akt iz 12. člena tega zakona do 1. oktobra 2017.

14. člen

(ureditev dosedanjih razmerij)

Štipendijsko razmerje upravičencev, ki so pridobili štipendije po Zakonu o štipendiranju (Uradni list RS, št. 56/13, 99/13 – ZUPJS-C in 8/16) in Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US in 88/16) do pričetka uporabe tega zakona, se presoja po predpisih, ki so se uporabljali do pričetka uporabe tega zakona, do zaključka šolskega oziroma študijskega leta, za katerega so pridobili štipendijo.

15. člen

(uskladitev cen subvencionirane študentske prehrane)

Po uskladitvi višine subvencije za obrok študentske prehrane iz 4. člena tega zakona, se do konca tekočega razpisnega obdobja skupna vrednost obroka ponudnika ne sme zvišati. Cena obroka, ki jo plača upravičenec, se zniža za znesek, ki je enak razliki zvišane subvencije.

Ne glede na prejšnji odstavek se cena obroka, katerega vrednost je enaka višini subvencije oziroma jo presega za znesek, ki je nižji od razlike zvišane subvencije, ne spremeni oziroma se zniža za ta znesek; za višino razlike oziroma ostanek razlike pa se zviša vrednost obroka.

16. člen

(uveljavitev in začetek uporabe zakona)

Ta zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 15 dni po objavi, razen 2. člena, ki se uporablja za davčna leta, ki se začnejo od vključno 1. januarja 2018 in 4., 5. in 12. člena, ki se začnejo uporabljati s 1. oktobrom 2017.

7. Obrazložitev členov

K 1. členu:

Predlog člena povzema ključne razloge za sprejem zakona in zakonodajo, v katero predlog zakona posega.

K 2. členu:

V ZDoh-2 se v 113. členu višina posebne osebne olajšave (iz sedanjih 75 %) izenači z višino splošne olajšave. S tem višina posebne osebne olajšave vrne na raven izpred leta 2012, ko je bil sprejet ZDoh-2L.

K 3. členu:

Otrok je po ZZVZZ zdravstveno zavarovan kot družinski član do 18. leta starosti, vendar pod pogojem, da je v izobraževalni program vpisan pred dopolnjenim 22. (sekundarno izobraževanje) oziroma 27. letom (terciarno izobraževanje). Zavarovan je samo do prvega zaključka izobraževalnega programa, torej dokler ne pridobi stopnje izobrazbe, predvidene za to raven izobraževanja. Pravica je vezana tudi na status dijaka oziroma študenta ter na omejitev pravic, ki izhajajo iz tega statusa, skladno s področno zakonodajo. Zakon o visokem šolstvu sicer v 69. členu omejuje pravice iz statusa študenta (druge pravice in ugodnosti študentov) najdlje za čas trajanja enega študijskega programa na posamezni stopnji. Za čas trajanja študijskega programa se šteje trajanje študijskega programa v skladu s 36. členom tega zakona in z upoštevanjem določil o trajanju statusa študenta v 70. členu tega zakona (torej možnost prepisa in enkratnega ponavljanja letnika). Do pravic so upravičeni študenti, če niso v delovnem razmerju ali ne opravljajo samostojne registrirane dejavnosti, niso vpisani v

evidenco brezposelnih oseb pri pristojnem organu oziroma niso poslovodne osebe gospodarskih družb ali direktorji zasebnih zavodov.

K 4. členu:

Ob omejitvi intervalov je varčevanje uvedlo tudi zamrznitev usklajevanja višine subvencije za študentsko prehrano. Skladno z Zakonom o subvencionirani študentski prehrani bi se morala subvencija usklajevati na način in v roku, ki ga določa zakon, ki ureja usklajevanje transferjev posameznikom in gospodinjstvom. Vendar je ZUJF leta 2012 v 153. členu to usklajevanje omejil do konca leta 2014. Po letu 2014 je varčevalne ukrepe na področju transferjev posameznikom in gospodinjstvom podaljšal Zakon o izvrševanju proračuna za leti 2014 in 2015. Njegovo veljavnost pa do konca 2018 ohranja Zakon o izvrševanju proračuna za leti 2017 in 2018. V 69. členu določa, da se transferji posameznikom in gospodinjstvom, ki se usklajujejo na podlagi Zakona o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji do 31. decembra 2018 ne usklajujejo, razen osnovnega zneska minimalnega dohodka iz prve alineje 5. člena ZUTPG. Subvencija trenutno znaša 2,63 eura in se ni zvišala že od leta 2011. Če upoštevamo indeks cen življenjskih potrebščin, bi morala v letu 2017 znašati 2,78 eura. V ZŠŠP se zato v 4. členu višina subvencije za obrok študentske prehrane iz trenutnih 2,35 eura dvigne na 2,78 eura.

K 5. členu:

V 7. členu ZŠŠP se podaljša interval dnevnega koriščenja subvencionirane študentske prehrane do 22. ure ter ukine omejitev koriščenja subvencionirane študentske prehrane med 15. julijem in 15. avgustom.

K 6. členu:

V 12. členu Zštíp-1 se spremeni upravičenost do štipendij za pripadnike italijanske ali madžarske narodne skupnosti na način, da pripada štipendija tudi tistim, ki ne bivajo v Republiki Sloveniji, vendar imajo status dijaka ali študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji. Gre torej za zamejce, ki se izobražujejo v Sloveniji. Sedanji zakon je namreč omejil upravičenost le na tiste, ki bivajo v Republiki Sloveniji, s tem pa, zaradi prve alineje istega člena, takšna ureditev sploh ni bila potrebna. Predlog pa omejuje štipendiranje za zamejce, ki ne bivajo in se ne izobražujejo v Sloveniji.

Pogoj za državljane držav članic EU (iz obstoječe tretje alineje) in tujce (iz obstoječe šeste alineje) se spreminja in namesto petletnega neprekinjenega bivanja oziroma rezidentstva za daljši čas določa enoten pogoj stalnega prebivališča, ki je sistemski ter skladen z Zakonom o tujcih (Uradni list RS, št. 16/17 – uradno prečiščeno besedilo).

Termin "obmejnim delavcem" iz pete alineje se nadomešča s terminom "delavcem migrantom", saj so obmejni delavci zgolj tisti, opravljajo dejavnost zaposlene ali samozaposlene osebe v eni državi članici in stalno prebivajo v drugi državi članici, v katero se praviloma vračajo vsak dan ali najmanj enkrat na teden. Delavec migrant pa je širši pojem, ki zajema delovno aktivno osebo, katere teritorialna enota delovnega mesta ni enaka teritorialni enoti prebivališča. Ti delovni migranti morajo biti skladno s predlogom člena v Sloveniji zaposleni ali samozaposleni (ne pa tudi napoteni ali pogodbeni delavci). Člen se tako

usklajuje tudi z Uredbo (ES) št. 883/2004 (o koordinaciji sistemov socialne varnosti), Uredbo št. 492/2011 (o prostem gibanju delavcev v Uniji) in Zakonom o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 47/15 in 10/17 – ZČmIS).

Tudi vzdrževani družinski člani državljanov držav članic EU, delavcev migrantov oziroma državljanov tretjih držav morajo izpolniti pogoj statusa dijaka ali študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji. S tem se prepreči, da bi ti vzdrževani družinski člani dobili štipendijo za študij v tujini, kjer npr. že bivajo in se izobražujejo. To npr. dopušča trenutni zakon v peti alineji prvega odstavka tega člena, saj Zštíp-1 sicer ne omejuje pridobitev štipendije za študij v tujini. Tako lahko sedaj vzdrževani družinski član obmejnega delavca, ki je zaposlen ali samozaposlen v v Republiki Sloveniji, dobi štipendijo za izobraževanje v državi, kjer obmejni delavec (in vzdrževani družinski član) sicer stalno prebiva. Ker gre po Zštíp-1 za študij v tujini, je lahko višina štipendije celo dvojna.

K 7., 8. in 9. členu:

V 18. členu Zštíp-1 se omogoči, da je štipendist, ki zaradi sprememb okoliščin med letom izpolni pogoje za pridobitev dodatka za bivanje, do njega tudi upravičen in lahko za njega zaprosi. To omogoča tudi 93. člen, ki sicer opredeljuje spremembe, ki vplivajo na štipendijsko razmerje. Med te spremembe se uvrsti tudi okoliščine, zaradi katerih štipendist izpolni pogoje za pridobitev dodatka za bivanje k štipendiji, dodatek za štipendiste s posebnimi potrebami oziroma dodatek za obvezno zdravstveno zavarovanje.

K 10. členu:

23. člen ZUPJS omogoča, da državno štipendijo pridobijo vsi, ki izpolnjujejo pogoje po Zštíp-1 in je ne omejuje zgolj na državljane RS.

K 11. členu:

Zakon o visokem šolstvu po 65. členu status študenta dodeljuje osebi, ki se vpiše na visokošolski zavod na podlagi razpisa za vpis in se izobražuje po dodiplomskem ali podiplomskem študijskem programu, pri čemer iz naslova statusa študenta upoštevajoč določbe 69. člena Zakona o visokem šolstvu študenti uživajo določene pravice in ugodnosti, kot so pravica do zdravstvenega varstva in drugih ugodnosti ter pravic (na primer prehrana, prevozi, štipendiranje) v skladu s posebnimi predpisi, možnost bivanja v študentskih domovih, drugih zavodih in pri pravnih osebah, registriranih za dejavnost študentskih domov ter pri zasebnikih, pravica do subvencioniranega prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi.

70. člen Zakona o visokem šolstvu študentu, ki zaključi študijski program prve stopnje, status podaljša do izteka študijskega leta, v katerem je zaključil študij (diplomiral), s tem pa se za takšnega diplomanta tudi ohranijo pravice iz statusa študenta. S predlagano spremembo enačimo ureditev za študente 1. in 2. stopnje, s čimer študentom oz. diplomantom zagotavljamo osnovno socialno varnost po zaključku študija (pred nadaljevanjem na višji stopnji ali vstopom na trg dela), prav tako pa administrativno razbremenimo visokošolske zavode, ki morajo večino zagovorov opraviti septembra in v mesecih do konca leta.

K 12. členu:

Zakon o visokem šolstvu trenutno nikjer ne definira statusa študentov s posebnimi potrebami ali drugih posebnih statusov, četudi se npr. v svojih členih sklicuje na »študente invalide« in jih celo predvideva v evidenci eVŠ.

Predlagani 69.a člen zato definira študente s posebnimi potrebami in študente s posebnim statusom ter nalaga pristojnemu ministru sprejem pravilnika, kjer se status, pridobitev tega ter pravice teh študentov podrobneje uredijo. Z zakonsko ureditvijo (oz. kasneje s Pravilnikom ministra) omogočamo enako obravnavo teh študentov na vseh visokošolskih zavodih, ki trenutno njihovo obravnavo določajo z lasnimi akti, kar vodi v neenako obravnavo teh skupin študentov in diskriminatoren način dodeljevanja pravic.

K 13. členu:

Minister, pristojen za izobraževanje, izda podzakonski akt iz 12. člena tega zakona, torej Pravilnik o študentih s posebnimi potrebami in posebnim statusom do 1. oktobra 2017 oziroma do pričetka študijskega leta, ko se prične uporabljati zakon.

K 14. členu:

Štipendijsko razmerje upravičencev, ki so pridobili štipendije do pričetka uporabe tega zakona, torej do 15 dni od objave v Uradnem listu RS, se presoja po predpisih, ki so se uporabljali do pričetka uporabe tega zakona. To velja do zaključka šolskega oziroma študijskega leta, za katerega so pridobili štipendijo. Upravičenci bodo torej lahko uveljavljali dodatek za bivanje naknadno, med letom, komaj k štipendiji v novem šolskem/študijskem letu. Enako velja za upravičence iz 6. člena tega zakona (12. člen Zštip-1), ki bodo upravičeni do štipendij z novim šolskim/študijskim letom, torej z novo vlogo za pridobitev štipendije oziroma prijavo na razpis. V kolikor se bo zakon pričel uporabljati po tem, ko bo razpis za štipendije že objavljen in pred izdalo odločb, se bo moral razpis spremeniti oziroma dopolniti.

K 15. členu:

Skladno z razpisom in Pravilnikom o subvencioniranju študentske prehrane (Uradni list RS, št. 72/14) je ponudnik upravičen do zvišanja cene posameznih obrokov dvakrat letno, in sicer 1. februarja in 1. avgusta tekočega leta. Cena obroka se lahko zviša za toliko, za kolikor se zviša subvencija za obrok študentske prehrane v skladu z zakonom, ki ureja usklajevanje transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji. To bi lahko pomenilo, da bi ob dvigu višine subvencije, ponudniki sorazmerno zvišali ceno vrednosti obroka. Tako bi cena obroka za študente ostala nespremenjena. Zvišanje višine subvencije je skladno z namenom tega zakona namenjeno študentom, hkrati ne gre za uskladitev subvencije v skladu z zakonom, ki ureja usklajevanje transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji. Zato se v izogib nesoglasjem določa način uskladitev višine subvencije v praksi na način, da se ob dvigu višine subvencije v enakem znesku zniža cena obroka, ki jo plačajo študenti (torej za 0,15 eura). Pri tem bo vrednost obroka ostala nespremenjena, sprememba pa ne bo vplivala na ponudnike subvencionirane prehrane. Izjema so zgolj ponudniki, ki nudijo

obrok po ceni, ki je enaka višini subvencije. Ker študenti pri njih ne doplačajo obroka (cena je za njih torej 0 eurov), se cena ne more znižati, zato se za enak znesek (torej 0,15 eura) zviša vrednost obroka. Pri ponudnikih, katerih cena obroka je med 0 eura in 0,15 eura, se cena zniža na 0 eura, za ostanek razlike pa se dvigne vrednost obroka.

K 16. členu:

Zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 15 dni po objavi. Izjema je področje dohodnine, ki je vezana na davčno leto ter področji študentske prehrane in visokega šolstva, ki sta vezani na študijsko leto (ter status študenta, ki se pridobi za študijsko leto) oziroma vpis v sistem subvencionirane študentske prehrane.

8. Besedilo tistih določb zakona, za katere se predlagajo spremembe ali dopolnitve

113. člen ZDoh-2 (posebna osebna olajšava)

(1) Rezidentu, ki samostojno opravlja specializiran poklic na področju kulturne dejavnosti in je vpisan v razvid samozaposlenih v kulturi, se pod pogojem, da gre za poklic, ki je značilen samo za področje kulturne dejavnosti in pod pogojem, da nima sklenjenega delovnega razmerja in da ne opravlja druge dejavnosti, prizna zmanjšanje davčne osnove od dohodka iz dejavnosti v višini 15% prihodkov letno, do zneska 25.000 eurov njegovih prihodkov iz dejavnosti v letu, za katero se odmerja dohodnina.

(2) Rezidentu, ki samostojno opravlja novinarski poklic in je vpisan v razvid samostojnih novinarjev, se pod pogojem, da nima sklenjenega delovnega razmerja in da ne opravlja druge dejavnosti, prizna zmanjšanje davčne osnove od dohodka iz dejavnosti v višini 15% prihodkov letno, do zneska 25.000 eurov njegovih prihodkov iz dejavnosti v letu, za katero se odmerja dohodnina.

(3) Rezidentu, ki se izobražuje in ima status dijaka ali študenta, se do dopolnjenega 26. leta starosti prizna zmanjšanje davčne osnove od dohodka za opravljeno začasno ali občasno delo na podlagi napatnice pooblaščenice organizacije ali Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom, v skladu s predpisi s področja zaposlovanja, v znesku, ki je enak 75 % zneska splošne olajšave iz 111. člena tega zakona. Navedena olajšava se prizna tudi osebi, ki izpolnjuje pogoje iz prejšnjega stavka in je starejša od 26 let, če se vpiše na študij do 26. leta starosti, in sicer za dodiplomski študij za dobo največ šest let od dneva vpisa in za podiplomski študij za največ štiri leta od dneva vpisa.

(4) Rezidentu, ki samostojno opravlja poklic športnika in je vpisan v razvid poklicnih športnikov, se pod pogojem, da nima sklenjenega delovnega razmerja in da ne opravlja druge dejavnosti, prizna zmanjšanje davčne osnove od dohodka iz dejavnosti v višini 15%

prihodkov letno, do zneska 25.000 eurov njegovih prihodkov iz dejavnosti v letu, za katero se odmerja dohodnina.

(5) (črtan)

22. člen ZZZVZZ

Otrok, ki ni sam zavarovanec, je zdravstveno zavarovan kot družinski član do dopolnjenega 15. leta starosti oziroma do dopolnjenega 18. leta starosti, po tej starosti pa, če se šola, in sicer do konca šolanja, vendar največ do dopolnjenega 26. leta starosti.

Otrok, ki postane popolnoma in trajno nezmožen za delo do dopolnjenega 18. leta starosti ali do konca rednega šolanja, je zavarovan kot družinski član, dokler traja takšna nezmožnost, če ga zavarovanec preživlja oziroma če ni zavarovanec iz 16. točke prvega odstavka 15. člena tega zakona.

4. člen ZSSP

Višina subvencije za obrok študentske prehrane znaša 2,35 eura in se usklajuje na način in v roku, ki ga določa zakon, ki ureja usklajevanje transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji.

7. člen ZSSP

Upravičenci iz prejšnjega člena imajo pravico do enega subvencioniranega obroka za vsak delovni dan.

Ne glede na določbo prejšnjega odstavka, imajo upravičenci pravico do subvencioniranih obrokov tudi za sobote in nedelje, če v tem času, v skladu s študijskim programom, opravljajo študijske obveznosti in to izkažejo s potrdilom, ki ga izda višja strokovna šola oziroma visokošolski zavod.

Ne glede na določbi prejšnjih dveh odstavkov upravičenci nimajo pravice do subvencioniranega obroka od 15. julija do vključno 15. avgusta.

Subvencionirani obroki se lahko nudijo le od 8.00 ure do 20.00 ure.

12. člen Zštíp-1

(splošni pogoj za pridobitev štipendije)

Če ta zakon ne določa drugače, se štipendija dodeli:

- državljanom Republike Slovenije s prebivališčem v Republiki Sloveniji,
- državljanom Republike Slovenije s prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki so pripadniki avtohtone italijanske ali madžarske narodne skupnosti,

- državljanom držav članic Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU), če izkažejo vsaj petletno neprekinjeno prebivanje v Republiki Sloveniji neposredno pred rokom za prijavo na javni razpis, po katerem uveljavljajo štipendijo,
- delavcem migrantom, ki so državljani države članice EU, če so zaposleni ali samozaposleni v Republiki Sloveniji, in njihovim vzdrževanim družinskim članom,
- obmejnim delavcem, ki so državljani države članice EU in prebivajo v drugi državi članici EU, če so zaposleni ali samozaposleni v Republiki Sloveniji, in njihovim vzdrževanim družinskim članom,
- državljanom tretjih držav, ki so pridobili status rezidenta za daljši čas.

18. člen Zštíp-1 (dodatek za bivanje)

(1) Do dodatka za bivanje je upravičen štipendist, ki ima prijavljeno začasno prebivališče v kraju izobraževanja, če je kraj stalnega prebivališča oddaljen od kraja izobraževanja več kot 25 km, če strošek najema znaša najmanj 65 eurov mesečno in štipendist ni lastnik ali solastnik nepremičnine.

(2) Štipendistu dodatek za bivanje ne pripada, če prejema subvencijo za bivanje v študentskem domu ali pri zasebniku ali ima sklenjeno pogodbo o bivanju v dijaškem domu skladno s predpisi, ki urejajo subvencioniranje bivanja študentov in dijakov.

(3) Štipendistu pripada dodatek za bivanje v višini 80 eurov mesečno.

(4) Če je štipendist v rejništvu, se namesto stalnega prebivališča iz prvega odstavka tega člena upošteva njegovo prebivališče pri rejniku.

(5) Štipendist, ki prejema dodatek za bivanje, ni upravičen do subvencionirane mesečne vozovnice skladno z zakonom, ki ureja prevoze v cestnem prometu.

(6) Štipendist, ki ne izpolnjuje več pogojev za dodatek za bivanje, s prvim dnevom naslednjega meseca od nastanka spremembe ni več upravičen do tega dodatka za tekoče šolsko ali študijsko leto.

93. člen Zštíp-1 (spremembe, ki vplivajo na štipendijsko razmerje)

(1) Štipendist je dolžan sporočiti dodeljevalcu štipendije vse spremembe, ki se zgodijo v tekočem šolskem ali študijskem letu in bi lahko vplivale na štipendijsko razmerje v osmih dneh po nastali spremembi ali v osmih dneh od dneva, ko je za spremembo izvedel.

(2) Spremembe, ki vplivajo na štipendijsko razmerje, so:

- prekinitev ali zaključek izobraževanja,
- sprememba izobraževalnega programa ali izobraževalne ustanove,

- okoliščine, zaradi katerih študent ne izpolnjuje več pogojev za pridobitev štipendije po tem zakonu oziroma za dodatek za bivanje, za dodatek za študente s posebnimi potrebami oziroma dodatek za obvezno zdravstveno zavarovanje.

(3) Pred spremembo izobraževalnega programa mora študent od dodeljevalca štipendije predhodno pridobiti pisno soglasje, če želi še naprej prejemati štipendijo v novem ali spremenjenem izobraževalnem programu.

(4) O spremembah iz tega člena dodeljevalec štipendije odloči s prvim dnevom naslednjega meseca po nastopu spremembe.

(5) Dodeljevalec štipendije lahko v treh letih po dokončnosti odločbe o dodelitvi štipendije po uradni dolžnosti začne postopek ugotavljanja upravičenosti do štipendije, kadar ugotovi, da so nastopile okoliščine, ki kažejo na to, da študent do štipendije ni bil upravičen ali je bil upravičen v nižjem znesku ali za krajše obdobje. V tem primeru dodeljevalec štipendije izda odločbo, s katero razveljavi odločbo o dodelitvi štipendije in ugotovi prenehanje upravičenosti ali določi drugo višino ali drugo obdobje prejemanja štipendije.

(6) Če dodeljevalec štipendije ugotovi, da študent do štipendije ni bil upravičen ali je bil upravičen v nižjem znesku ali za krajše obdobje, iz razloga, ker je študent podatke prikazoval lažno ali jih je zamolčal ali je sporočil neresnične podatke pred ali po izdaji odločbe o dodelitvi štipendije, dodeljevalec štipendije odločbo o dodelitvi štipendije odpravi. V tem primeru študent ne more več uveljavljati štipendije po tem zakonu do konca izobraževalnega programa, za katerega je imel odločbo o dodelitvi štipendije.

23. člen ZUPJS

(1) Do državne štipendije so upravičeni državljani Republike Slovenije, ki izpolnjujejo pogoje po zakonu, ki ureja štipendiranje, in pri katerih povprečni mesečni dohodek na osebo v preteklem letu pred vložitvijo vloge ne presega 64 % neto povprečne plače na osebo v istem obdobju.

(2) Državna štipendija brez dodatkov glede na uvrstitev v dohodkovni razred znaša:

Dohodkovni razred	Povprečni mesečni dohodek na osebo v % od neto povprečne plače	Osnovna višina eurih za upravičenca do 18 let starosti	Osnovna višina v eurih za upravičenca nad 18 let starosti
1	do 30%	95	190
2	nad 30% do 36%	80	160
3	nad 36% do 42%	65	130
4	nad 42% do 53%	50	100
5	nad 53% do 64%	35	70

70. člen ZVIS

(prenehanje statusa študenta)

Status študenta preneha:

- študentu, ki zaključi študijski program prve stopnje, z iztekom študijskega leta, v katerem je zaključil študij,
- študentu, ki zaključi študijski program druge stopnje,
- študentu, ki zaključi študijski program tretje stopnje,
- če študent ne zaključi študija na študijskem programu prve ali druge stopnje v 12 mesecih po zaključku zadnjega semestra,
- če študent ne zaključi študija druge stopnje po enovitem magistrskem študijskem programu v 12 mesecih po zaključku zadnjega semestra,
- če študent ne zaključi podiplomskega študija tretje stopnje v ustreznem, s statutom predpisanem roku,
- če se med študijem ne vpiše v naslednji letnik oziroma semester,
- če se izpiše,
- če je bil izključen.

Ne glede na četrto alineo prejšnjega odstavka študentu status preneha ob zaključku zadnjega semestra, če je v času študija ponavljal letnik ali spremenil študijski program ali smer.

V primerih iz četrte, pete in sedme alinee prvega odstavka ter drugega odstavka tega člena se študentu iz upravičenih razlogov status študenta lahko tudi podaljša, vendar največ za eno leto.

Študentke matere, ki v času študija rodijo, in študenti, ki v času študija postanejo očetje, imajo pravico do podaljšanja študentskega statusa za eno leto za vsakega živorojenega otroka.

9. Navedba, kateri predstavniki predlagatelja bodo sodelovali pri delu državnega zbora in delovnih teles

Pri obravnavi in pri delu državnega zbora in delovnih teles bodo sodelovali:

- Aleksandar Spremo, predsednik ŠOS
- Luka Špoljar, predsednik Odbora za socialna in zdravstvena vprašanja ŠOS
- Žan Bokan, predsednik Odbora za visoko šolstvo in izobraževanje ŠOS